

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Bakalářská práce

2024

Anna Černá

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Poslední kapka

—

soubor publicistických textů o alkoholu

Bakalářská práce

Autorka práce: Anna Černá

Studijní program: Komunikační studia – specializace Žurnalistika

Vedoucí práce: Mgr. Ondřej Trunečka, Ph.D.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 22. 4. 2024

Anna Černá

Bibliografický záznam

ČERNÁ, Anna. *Poslední kapka – soubor publicistických textů o alkoholu*. Praha, 2024. 55 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky. Vedoucí práce Mgr. Ondřej Trunečka, Ph.D.

Rozsah práce: 82 182 znaků

Abstrakt

Česká republika patří mezi země s nejvyšší spotřebou alkoholu na obyvatele. Alkohol je ve zdejší společnosti velmi rozšířený a tolerovaný, přičemž veřejná diskuse nebo média nezvládají reflektovat jeho negativní účinky. Nadměrné užívání alkoholu či závislost se tak stávají tabuizovanými tématy, s nimiž souvisí mnoho předsudků a stereotypů. Tato bakalářská práce si klade za cíl vznik publicistických textů, jež některé málo diskutované otázky spojené s pitím alkoholu zodpoví. Teoretická část práce se věnuje závislosti na alkoholu, jejím projevům, zdravotním a sociálním dopadům nebo léčbě. Následně rozebírá mediální pokrytí této problematiky, poukazuje na jeho nedostatky a nabízí možná zlepšení. Pozornost věnuje konceptu sociální žurnalistiky coby novinářského nástroje ke zpracování různých společenských problémů. Metodologická část se zabývá publicistickými žánry (rozhovor, feature a komentář), které byly použity v praktické části, a jejich specifiky. Zároveň popisuje vznik publicistických textů, výběr témat, respondentů, nakládání s informacemi a etické problémy, jež během jejich přípravy vyvstaly. Samotnou praktickou část práce tvoří pět textů, jež tematizují duševní zdraví, vztah dětí a mladistvých k alkoholu, českou pivní kulturu, genderové aspekty pití alkoholu a abstinenci.

Abstract

The Czech Republic is among countries with the highest alcohol consumption per capita. Alcohol is widely spread and tolerated in Czech society, and both public debate and media fail to reflect its negative effects. Therefore, excessive alcohol use and addiction have become taboo topics with many prejudices and stereotypes. The aim of this bachelor's thesis is to create a series of articles that address some less-discussed issues related to alcohol consumption. The theoretical part of the thesis focuses on alcohol addiction, its impacts and treatment. It then analyses the media coverage of the issue, highlighting its shortcomings and offering possible improvements. Special attention is paid to the concept of social journalism as a tool for handling various social problems. The methodological part specifies the journalistic genres (interview, feature, and commentary) used in the practical part. It also describes the creation of the series of articles, choice of topics, interviewees, use of information, and ethical problems that arose during writing. Finally, the practical part of the thesis consists of five texts which address mental health, the relationship between children and alcohol, Czech beer culture, gender aspects of alcohol consumption, and abstinence.

Klíčová slova

alkohol, závislost na alkoholu, léčba, sociální žurnalistika, publicistika, rozhovor, feature, komentář

Keywords

alcohol, alcohol addiction, treatment, social journalism, journalism, interview, feature, commentary

Title

The last drop – a series of articles about alcohol

Poděkování

Ráda bych poděkovala Mgr. Ondřeji Trunečkovi, Ph.D. za veškerou pomoc a cenné rady, které mi při vedení této práce poskytl. Díky patří i všem respondentům a respondentkám, jejichž ochota a důvěra mě motivovaly během psaní. V neposlední řadě děkuji mojí rodině a kamarádkám za to, že tu pro mě pořád jsou.

Obsah

Úvod	9
1. Teoretická část	10
1.1 Závislost na alkoholu.....	10
1.1.1 Zdravotní a sociální dopady	11
1.1.2 Léčba a doléčování.....	12
1.1.3 Alkohol v České republice	14
1.2 Alkohol a média	14
1.2.1 Koncept sociální žurnalistiky	16
1.2.2 Obecné zásady psaní o alkoholu	17
2. Metodologická část	20
2.1 Rozhovor	21
2.2 Feature	22
2.3 Komentář	23
3. Praktická část.....	25
Motivace nepít? Už se nechci znovu léčit, říká abstinentka.....	25
„Když pravidelně pijete, dítě si to přebere.“ Rodič má jít vzorem, tvrdí experti.....	29
Komentář: Češi jsou národem pivařů. Je ale nutné se tím chlubit?.....	33
Socioložka: Alkohol už není pro ženy tabu, ale stereotypů jsme se nezbavili.....	35
Když lidem zachutná střízlivost. O plusích a minusech života bez alkoholu.....	39
Závěr	43
Summary.....	45
Seznam bibliografických citací	47
Literatura	47
Internetové zdroje.....	48
Zdroje užitá v praktické části (označeny hypertextovými odkazy).....	50
Teze bakalářské práce.....	52

Úvod

Tato praktická bakalářská práce se věnuje závislosti na alkoholu i dané látce jako takové. O téma jsem se začala zajímat na jaře 2022, kdy jsem pro kurz *Tvůrčí dílny II – Redakce D* napsala text o problematice alkoholu v rodině. Už tehdy jsem si uvědomovala, že média se alkoholem – věcí, jež může negativně proměnit různé aspekty lidského života, a přesto ji zdejší společnost toleruje a přijímá – příliš nezabývají.

Lidé, jichž se závislost na alkoholu dotýká, se proto setkávají s nepochopením a předsudky. Cílem této práce je vznik publicistických textů, které otevrou málo diskutovaná témata a zodpoví vybrané otázky, jež konzumaci alkoholu provází.

Práce se dělí na tři části. První pojednává o závislosti na alkoholu, jejím vývoji, projevech, zdravotních a sociálních dopadech a léčbě. Důraz klade na významnou roli této látky v české společnosti, kterou mimo jiné dokazuje dlouhodobě vysoká spotřeba alkoholu v České republice.

Tato část následně charakterizuje mediální obsahy, jež se k alkoholu nějak vztahují. Odpovídá na to, jaká témata v těchto obsazích převažují, kteří respondenti dostávají prostor a či hlas v nich naopak chybí. Vysvětluje negativní dopady současného pokrývání alkoholu a dalších návykových látek. Nakonec nabízí rady k citlivější a uvědomělejší novinářské praxi, a to prostřednictvím konceptu sociální žurnalistiky.

Druhá pasáž propojuje popis přípravy publicistických textů a definici vybraných žurnalistických žánrů, jimiž jsou rozhovor, feature a komentář. Osvětluje jejich náležitosti a stejně tak výběr témat, respondentů, práci s informacemi nebo různé etické otázky, s nimiž jsem se potýkala. Tato pasáž se odchyľuje od tezí práce. Zaprvé slučuje teoretickou a metodologickou složku práce, zadruhé nahrazuje reportáž za feature.

Závěrečná část sestává z pěti publicistických textů (jeden komentář, dva rozhovory a dva texty v žánru feature). Mezi zpracovaná témata patří duševní zdraví; vztah dětí a mladistvých k alkoholu; česká pivní kultura; genderové aspekty pití alkoholu; a abstinence. Jedná se přitom pouze o úzký výsek námětů, k nimž předmět této práce vybízí.

Na závěr je důležité dodat, že nechci alkohol démonizovat nebo čtenářům vnucovat určitý životní styl. Považuji však za podstatné doplnit pozitivní či přinejmenším neutrální náhled na tematiku o příběhy a poznatky, jež upozorní na její vážná zdravotní a společenská rizika.

1. Teoretická část

1.1 Závislost na alkoholu

Alkohol je psychoaktivní látka, jež tvoří základ alkoholických nápojů. Při konzumaci se dostává do organismu trávicím ústrojím, vstřebává se především ze žaludku a tenkého střeva. Část látky míří po průchodu játry do mozku, kde působením na mozkové buňky vyvolává pozitivní změny nálad (Edwards, 2004, s. 8–15). „Příjemný účinek této drogy se liší případ od případu, ale lidé, kteří ho jednou poznali, ho většinou budou znovu a opakovaně vyhledávat,“ říká Griffith Edwards (2004, s. 15).

Alkohol může mírnit bolest, přinášet úlevu nebo odstraňovat zábrany ve společenských a sexuálních situacích. Určitým způsobem tedy doplňuje a podporuje už existující vlastnosti či dovednosti člověka. Navíc se jedná o velmi rozšířenou a relativně snadno dostupnou drogu (Heller a Pecinová, 2011, s. 8–11), která je spojená s řadou sociálních nebo náboženských rituálů (např. přípitek „na zdraví,“ konzumace vína při křesťanských obřadech). Ve vybraných částech světa jsou alkoholické nápoje považovány za národní symboly. Edwards (2004, s. 18–24) jako příklad uvádí oblibu vína ve Francii, ale podobnou analogii lze najít i ve vztahu Čechů k pivu.

Odborníci ze Státního zdravotního ústavu (SZÚ) upozorňují: „Pití alkoholu je i přes rozsáhlé zdravotní a sociální důsledky stále běžnou součástí života většiny populace“ (Csémy *et al.*, 2022, s. 4). Podle Jiřího Hellera (2011, s. 11) tkví problém v tom, že společnost alkohol a důsledky intoxikace nekriticky přijímá až normalizuje.

Závislost na alkoholu může být zpočátku těžko rozpoznatelná. Z pití se postupně stává potřeba a prostředek k překonávání problémů. Daný člověk proto pije opakovaně a stále častěji, jeho organismus si buduje k látce toleranci, a to vede k dalšímu stupňování dávek alkoholu. Zároveň ztrácí nad pitím kontrolu a schopnost kriticky vyhodnocovat dění kolem sebe. Dostává se do bludného kruhu (Heller a Pecinová, 2011, s. 13–14).

Pomoc většinou vyhledává ve chvíli, kdy nedokáže fungovat s alkoholem, ani bez něj. Kvůli nesnesitelným pocitům po vystřízlivění pije nepřetržitě i několik dní v kuse a z nouze může sáhnout po dalších chemických prostředcích, jako jsou kolínské vody nebo Alpa. Následky nadměrné konzumace alkoholu už nelze vyléčit, což značí nástup chronického stadia závislosti.

Olga Pecinová (2011, s. 18–25) popisuje, že lékaři mohou syndrom závislosti diagnostikovat při odhalení alespoň tří z následujících znaků.

1. Pocit silné touhy nebo nucení se napít (tzv. craving). Nelze ho ovládnout silou vůle, ale díky vhodné léčbě je možné se naučit, jak craving překonat nebo částečně omezit.
2. Ztráta kontroly nad užíváním alkoholu.
3. Rostoucí – a v konečném stadiu závislosti naopak klesající – míra alkoholu, kterou organismus zvládne tolerovat.
4. Odvykávací stav (taky syndrom odnětí drogy). Může se objevit při úplném i částečném vysazení alkoholu a jeho příznaky zahrnují třes, poruchy spánku, zvýšenou potivost, úzkost, neklid, malátnost a slabost, zvracení nebo epileptické záchvaty. Mohou odeznít po další dávce alkoholu nebo přirozeně do 50 hodin.
5. Prioritizace alkoholu před všemi ostatními zájmy a povinnostmi. Závislý člověk zanedbává svůj osobní i pracovní život na úkor pití. Jeho cílem je si zajistit další dávky alkoholu nebo se z jeho následků zotavit.
6. Ignorování narůstajících zdravotních problémů či tlaku nejbližšího okolí. Jedině sice přepadají pocity viny, ale případná abstinence bývá jen dočasná. Zdánlivá bezvýhodnost situace může vést k sebevražedným pokusům.

1.1.1 Zdravotní a sociální dopady

Zneužívání alkoholu může v osobní rovině vést k narušení vztahů, finančním problémům nebo kriminálnímu chování. Podle Mezinárodní klasifikace nemocí Světové zdravotnické organizace (WHO) je alkohol nezbytnou příčinou u víc než 30 diagnóz a jednou z příčin u dalších asi 200 onemocnění (Mravčík *et al.*, 2021, s. 15). Typickou nemocí pro lidi závislé na alkoholu je cirhóza jater. Nadměrná konzumace alkoholu zvyšuje riziko vzniku rakoviny ústní dutiny, hltanu, jazyka, jícnu a jater. Může vést ke zvýšení krevního tlaku, vyvolat mozkovou mrtvici nebo úmrtí na abnormality srdečního rytmu. U dětí, jejichž matky v těhotenství pijí alkohol, hrozí nízká porodní váha a další vrozené defekty (Edwards, 2004, s. 172–173).

Asi pět procent lidí se syndromem odnětí drogy přechází do deliria tremens. Mezi počáteční příznaky „třaslavého blouznění“ patří třes, děsivé sny, pocení, úzkost nebo podrážděnost. Později se objevují zrakové halucinace a pocit dezorientace, stupňuje se

neklid a jedinec končí ve stavu zaměstnanosti, kdy veškerou pozornost věnuje zdánlivě nepodstatné činnosti. Delirium tremens odeznívá do šesti dnů a po něm následuje hluboký spánek.

Další komplikace představuje kombinace závislosti s jinými duševními chorobami. Jedná se například o deprese, bipolární poruchu, sociální fóbii, úzkostnou nebo psychickou poruchu a poruchy příjmu potravy (Heller a Pecinová, 2011, s. 73–83).

Heller (2011, s. 112–117) dále vyzdvihuje téma alkoholu v rodině: „Závislost jednoho člena rodiny na alkoholu či jiné droze se výrazně dotýká i jejích ostatních členů. Postupně onemocní celá rodina.“ Pítí výrazně omezuje normální fungování rodiny, a to zejména z hlediska vzájemné komunikace a společného překonávání problémů. Kromě toho, že může dojít k rozpadu partnerských vztahů, se situace významně podepisuje na dětech závislých rodičů.

Kvůli narušené dynamice v rodině přejímají „starosti dospělých“, a ztrácejí tak možnost bezstarostně prožívat své dětství. Vypořádávají se s úzkostí, jsou častěji nemocní a vedou si hůř ve škole. U dětí se mohou rozvinout různé formy duševních poruch. Zároveň mají v dospělosti vyšší riziko, že se budou potýkat se stejnými problémy jako rodiče.

1.1.2 Léčba a doléčování

Léčebná zařízení přijímají pacienty na základě dobrovolného rozhodnutí a ochoty spolupráce. Těch, kteří zvládnou racionálně uvažovat i v pokročilé fázi závislosti, ovšem není mnoho. Proto často záleží na rodině a blízkých, aby závislého člověka o nutnosti léčby přesvědčili (Heller a Pecinová, 2011, s. 122). Ve specifické situaci jsou ti, kteří musí do léčby nastoupit kvůli nařízení. Soud může rozhodnout o ochranném léčení v souvislosti se spácháním trestného činu pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky či v souvislosti s jejich užíváním, což je třeba výtržnictví (Mravčík *et al.*, 2021, s. 136).

Pacienti si vybírají z programů ambulantních a rezidenčních služeb, jejichž společným cílem je stabilizace stavu a návrat do společnosti. Programy zahrnují lékařská vyšetření, individuální, skupinové, párové a rodinné terapie, farmakoterapii, sociální práci a poradenství, pracovní nebo rehabilitační aktivity (Alkohol pod kontrolou, 2023). Důležitým prvkem léčby je i pevně stanovený denní režim s pravidly, která musí pacienti dodržovat (Heller a Pecinová, 2011, s. 130).

Ambulantní služby lze najít v psychiatrických ordinacích, adiktologických ambulancích nebo denních stacionářích. Pacienti jsou doma a do zařízení dochází na předem stanovenou dobu, obvykle na několik hodin denně v intervalu jednoho až tří týdnů. Ambulantní léčba se tedy hodí pro ty s dostatečnou motivací k léčbě, jejichž stav ještě nevyžaduje hospitalizaci.

Pro lidi se závislostí, na jejíž zvládnutí nestačí ambulantní služby, jsou vhodné služby rezidenční. Pacient nejprve projde detoxifikací – krátkodobou formou léčby, jež pomáhá s překonáním odvykacího stavu. Na detoxifikaci mohou navazovat střednědobé pobyty ve zdravotnických zařízeních (psychiatrické léčebny nebo oddělení pro léčbu závislostí) nebo dlouhodobé pobyty v rámci terapeutických komunit. Léčba trvá od tří do šesti měsíců, ale v případě komunit jde většinou o tři čtvrtě roku (Alkohol pod kontrolou, 2023).

Ačkoliv léčba závislostí v Česku většinou razí naprostou abstinenci, nabízí se několik nových přístupů. *Controlled drinking* cílí na mladé lidi, kteří jsou v počáteční fázi závislosti, a opírá se o kognitivně-behaviorální terapii a motivační rozhovory. Naopak pro těžce závislé s dalšími zdravotními a sociálními problémy (lidé bez domova nebo s problémy se zákonem), pro něž není dosažení abstinence zrovna možné, jsou vhodné *managed alcohol programmes*. Spočívají v podávání alkoholu za kontrolovaných podmínek a typicky je poskytují nízkoprahová zařízení. Programy pomáhají klientům se snížením dopadů pití alkoholu a omezují další kriminální chování (Mravčík *et al.*, 2021, s. 159–160).

Při léčbě závislosti je zásadní změna životního stylu. Pacient by se měl po dokončení léčby věnovat aktivitám, které utvrzují jeho nové abstinenci návyky. Mezi ně patří ústavní doléčovací programy, psychoterapie nebo socioterapeutické kluby. Protože závislostí obvykle „žije“ celá rodina, vhodné jsou i manželská nebo rodinná terapie (Heller a Pecinová, 2011, s. 152–154).

Jako forma následné péče fungují taky svépomocné skupiny. V ČR působí organizace Anonymní alkoholici, jež kromě skupinových sezení provozuje tísňovou linku a spolupracuje s adiktologickými nebo vězeňskými službami. Další alternativou mohou být Zotavení Brno nebo FAKT Abstinenci spolek přátel v zotavení (Mravčík *et al.*, 2021, s. 180).

Návrat k „plnohodnotnému“ životu většinou přichází po čtyřech letech abstinence. Výzvy v podobě různorodých reakcí okolí nebo podvědomé chuti na alkohol vyžadují, aby člověk dál na své abstinenci pracoval a naučil se alkohol odmítat. Kolem šestého roku po dokončení léčby u něj přestává závislost hrát významnou roli. „Pacient se tak dostává od prvního pocitu *nesmím* k pocitu *nechci* až k výslednému *nemusím*,“ uzavírá Heller (2011, s. 155–157).

1.1.3 Alkohol v České republice

Česká republika patří podle SZÚ (Csémy *et al.*, 2023, s. 46–63) dlouhodobě mezi země s velmi vysokou spotřebou alkoholu. Mezi lety 2014–2020 hodnoty mírně stoupaly a v roce 2022 dosáhla průměrná spotřeba alkoholu 7,2 litru na osobu.

Šetření ukázalo, že zdravotní, sociální a ekonomická rizika plynoucí ze zneužívání alkoholu ohrožují necelou pětinu dospělé populace (17,7 %). Z toho problémoví konzumenti, to znamená lidé s pravděpodobnou závislostí, činí 5,9 %. Odborníci dodávají, že alkohol je jednou z hlavních příčin nemocnosti v Česku a na celkové úmrtnosti se podílí asi šesti procenty (Csémy *et al.*, 2023, s. 4).

Obdobný výzkum Kliniky adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze (2022) přisuzuje závislost na alkoholu třem procentům populace a dalších 40 % podle něj pije rizikově.

Společenský význam alkoholu potvrzuje zjištění, že nejčastější motivací k pití je něco oslavit. Podle Miroslava Bartáka respondenti uváděli, že „je to při určitých příležitostech zvykem“. Asi 30 % respondentů potvrdilo, že když se ostatní opijí, pravděpodobně se k nim přidají.

V uplynulých letech lze ovšem pozorovat opačný trend. Podle dat SZÚ (Csémy *et al.*, 2023, s. 49–51) mírně roste počet abstinentů, a to z 12,7 na 15,3 % mezi lety 2019–2022. Výzkumníci nezjišťovali, co respondenty k abstinenci vedlo. Možné vysvětlení ovšem nabízí Griffith Edwards (2004, s. 177–184), který připouští, že pití v některých zemích začíná „vycházet z módy“. Lidé podle něj kladou větší důraz na zdravou životosprávu, sebekontrolu a seberealizaci.

„Alkohol je nástroj slasti, ale na druhé straně také bolesti a utrpení,“ píše Edwards, „reakce společnosti na tuto chemickou látku je ve shodě s tím zcela pochopitelně také nejednoznačná. Nejednoznačnost je tedy podstatou problému.“

1.2 Alkohol a média

Výzkumy českých i zahraničních médií se shodují, že obsahy vztahující se k alkoholu mívají negativní podtón a opomíjí řadu témat, která souvisí s jeho konzumací. „Medializace účinků alkoholu neodpovídá jejich skutečné závažnosti,“ popisují odborníci z 1. lékařské fakulty UK (Zachová *et al.*, 2019) tuto tematickou disproporci. Zjistili, že až třetina českých mediálních obsahů – z tisku, rozhlasu, televize i internetu – zmiňujících alkohol se týkala dopravních nehod. Ve spojení s kriminální aktivitou, násilím nebo právě dopravními

nehodami se reportovalo zejména o krátkodobých účincích alkoholu, a to dvakrát častěji než o těch dlouhodobých.

Analýza australské společnosti Mindframe (Kay-Lambkin *et al.*, 2018, s. 14), jež vychází z 30 světových studií o zobrazování alkoholu a dalších návykových látek v médiích, převahu těchto témat potvrzuje. Uživatelé návykových látek jsou podle ní popisováni jako nemravní, násilní až delikventní nebo slabí, což přispívá ke stigmatizaci lidí se závislostí.

Tento výzkum se sice nevěnoval pouze alkoholu, ale jeho uživatelé se stejně jako v případě různých nelegálních látek mohou stát oběťmi tzv. sebestigmatizace. Znamená to, že si internalizují stereotypní představy o určité skupině lidí ve společnosti, jíž jsou součástí. Osoby závislé na alkoholu si proto často připadají méněcenné. Za svůj stav se stydí a uzavírají se před okolím. Svůj problém mohou ospravedlňovat či bagatelizovat, což může bránit časnému vyhledání léčby.

Na jednu stranu se člověk může se statutem závislého plně sžít, což vede k řadě psychických problémů (např. snížená sebedůvěra, zvýšená úzkostnost) a roste riziko předčasného ukončení léčby. Na druhou stranu může nálepku „alkoholik“ vytrvale odmítat a tvrdit, že má pití pod kontrolou. To zpravidla značí ztrátu motivace v pokračování léčby a brzký relaps (Ocisková a Praško, 2015, s. 167–168).

V českém výzkumu uváděla víc než polovina obsahů jako zdroj policii či soudy. Konkrétně policejní mluvčí tvořili dvě třetiny všech dohledatelných zdrojů informací. Protože podstatná část zpráv referovala o dopravních nehodách, novináři taky čerpali z relevantních policejních hlášení. Podstatně méně často se obraceli na odborníky z oblasti závislostí, zdravotní péče nebo sociologie. Z celkového vzorku 903 článků pouze 18 z nich citovalo konkrétní lékaře a 10 se opíralo o výpovědi konzumentů alkoholu nebo lidí z jejich blízkého okolí (Zachová *et al.*, 2019).

Toto zjištění lze vysvětlit teorií tzv. *primary definers*, kterou popisují Risto Kunelius a Mika Renvall (2010). „Obyčejní lidé zpravidla ztělesňují sdílené hodnoty, zatímco experti poskytují informace,“ vysvětlují, jak žurnalistika nakládá se zdroji. Hlasy různých odborníků či politiků, kteří jsou v pozici autorit, jí dodávají na uvěřitelnosti a zároveň rámuji příběhy obyčejných lidí. Upřednostňování těchto „elitních“ zdrojů vede ke znevažování různorodých svědectví a jejich nedostatečné reprezentaci v mainstreamových médiích. Proto je podle Kunelia a Renvalla na místě se ptát, jak mohou novináři s lidskými příběhy pracovat a jakou hodnotu vůbec *primary definers* do žurnalistiky přinášají.

Oba citované výzkumy médií upozorňují na skupinu nedostatečně pokrývaných témat spojených s alkoholem. Patří mezi ně dopady konzumace alkoholu na zdraví, rodinu (např. dysfunkční rodinné prostředí, vliv na vývoj a výchovu dětí) a společnost. Čeští novináři taky málo reportují o přímých a nepřímých ekonomických nákladech či environmentálních problémech způsobených alkoholem (Zachová *et al.*, 2019). Analýza společnosti Mindframe (Kay-Lambkin *et al.*, 2018, s. 18) doplňuje, že na úkor zpráv o dopravních nehodách nebo trestných činech média tolik netematizují vzdělávání a prevenci nebo otázky spojené s léčbou závislosti.

Australští odborníci nabízí shrnutí, že tato tematická disproporce „neumožňuje širší diskusi o sociálních, socioekonomických a zdravotních problémech souvisejících s užíváním alkoholu a dalších návykových látek“ (Kay-Lambkin *et al.*, 2018, s. 14).

Denis McQuail (2016, s. 34) obecně vysvětluje tuto nerovnováhu tak, že média nejsou doslovným zrcadlem společnosti. Většina událostí není zpravodajsky zajímavá, a proto se média zaměřují jen na některé z nich.

V debatě o neschopnosti médií plně znázornit dnešní společnost zachází ještě dál Anna Remišová (2010, s. 220–221). Tvrdí, že žurnalistika zamlčuje skutečné problémy a jejich místo vyplňuje prázdnými informacemi. Píše o „zpravodajství plné senzací, vražd, rodinných tragédií, dopravních nehod, pikantností ze života celebrit, příběhů zvířátek, Guinnessových rekordů apod.“, které je důsledkem nedostatku kontextu, norem a identity v současných médiích.

Remišová (2010, s. 222) nalézá pro absenci vážných sociálních témat několik příčin. Tou první je komercializace programů, kvůli níž se prolíná zpravodajský obsah s tím zábavným za účelem vyšší sledovanosti a zisků. Za dalšími důvody stojí samotná povaha závažných problémů. Podle Remišové představuje jejich zpracování náročnou novinářskou práci, navíc často nejsou samy o sobě dostatečně atraktivní.

1.2.1 Koncept sociální žurnalistiky

Média se postupně diverzifikují, a to podle témat (politická, ekonomická, kulturní žurnalistika), typu publik (seriózní versus bulvární žurnalistika, senzacechtivý nebo zdrženlivý styl psaní) nebo dané oblasti (místní, regionální, národní žurnalistika). Z neutrálního přenašeče informací se stávají aktérem, jenž vyjadřuje jasné názory, staví se do oponentní pozice nebo zaujímá roli hlídačského psa. Vedle obecného typu stojí žurnalistika

specializovaná (např. názorová, sportovní), vedle neutrální zase žurnalistika oponentní, aktivní nebo podpůrná (McQuail, 2016, s. 30–31).

Do této skupiny lze zařadit sociální žurnalistiku. Na rozdíl od konceptů investigativní, literární či zpovědní žurnalistiky, s nimiž sdílí některé charakteristické rysy a pracovní postupy, však dosud není v odborné literatuře tak pevně ukotvena.

Pro potřeby tohoto textu je možné vycházet z definice, kterou v bakalářské práci *Sociální žurnalistika jako specifický typ žurnalistiky* zpracovala Anežka Fenclová (2017, s. 31–33). Sociální žurnalistika se podle ní zaměřuje na ty, kteří jsou v rámci sociálního systému znevýhodněni nebo oslabeni. Jedná se například o osoby s vážným onemocněním nebo lidi ve složité životní situaci. Novináři se prostřednictvím jejich příběhů snaží osvětlit určité systémové chyby (např. v oblasti zdravotnictví, školství) nebo méně diskutovaná témata, jakým je právě i závislost na alkoholu.

Fenclová (2017, s. 34) o sociální žurnalistice píše: „Může ovlivňovat sociální politiku, změnit špatně nastavený systém, ovlivňovat veřejné mínění, rozšiřovat povědomí o dané problematice, ale také formovat sociální citění.“ Ve vztahu k alkoholu hraje žurnalistika zásadní roli v tom, jaké podoby nabývá veřejná diskuse o konzumaci alkoholu, jaká témata spojená s pitím jsou ve veřejném prostoru dominantní nebo čí názory jsou považovány za relevantní (Kay-Lambkin *et al.*, 2018, s. 8).

Citovaní autoři a autorky proto zdůrazňují etický aspekt novinářské práce. Směrodatné jsou etické normy formované profesními kodexy a redakčními předpisy. Dál jde podle McQuaila (2016, s. 27) především o respekt k soukromí a důstojnosti těch, o nichž novináři píší, zvažování důsledků této činnosti a férové jednání při sběru informací.

Remišová (2010, s. 167–173) mluví o empatii a zodpovědnosti, jež se odráží v úvahách nad důsledky novinářovy práce na konkrétní osoby i širší skupiny společnosti. V neposlední řadě zmiňuje povinnost sebereflexe, tedy schopnosti objektivně vyhodnocovat vlastní konání, jejímž výsledkem má být „dosáhnutí samokontroly nad svými přesvědčeními a předsudky“.

Nástroje, pomocí nichž lze minimalizovat negativní účinky jejich práce na respondenty, ovšem řada novinářů neumí využívat (Plaisance, 2014, s. 2).

1.2.2 Obecné zásady psaní o alkoholu

Česká média se zatím alkoholu a souvisejícím etickým otázkám příliš nevěnují. Neexistuje

souhrnný návod, který by zdejší novináře učil s tak polarizujícím tématem pracovat, a proto je nutné hledat pomoc v zahraničí. Například WHO (2023, s. 20–22) vydala příručku *Reporting about alcohol: a guide for journalists*, v níž nejprve objasňuje mýty a nepravdy o alkoholu a poté v šesti bodech shrnuje, jak psát o negativních účincích alkoholu či šířit osvětu.

1. „Opírejte se o fakta.“ Novinář by měl shromažďovat a porovnávat dostupné informace, vybírat z nich ty relevantní a nabízet veřejnosti obsahy, které odpovídají komplexitě daného problému.
2. „Hledejte kontext.“ Širší dopady alkoholu na společnost lze vysvětlit právě prostřednictvím příběhů obyčejných lidí – záleží na úhlu pohledu.
3. „Minimalizujte škody.“ Nejen s ohledem na respondenty, o jejichž příbězích novinář referuje, ale i vzhledem k potenciálnímu publiku (např. popisovat škodlivé důsledky pití pro jednotlivce i společnost jako celek).
4. „Berte v potaz potenciální střety zájmu.“ Vnější tlaky (např. z komerčního sektoru) nesmí novináři bránit v předávání důvěryhodných a nezainteresovaných zpráv.
5. „Poskytujte informace a pomoc potřebným.“ Znamená to odkazovat na místa, jež nabízí pomoc lidem se zdravotními a psychickými potížemi nebo osobám, které se potýkají s nadměrnou konzumací alkoholu u rodinného příslušníka či partnera.
6. „Používejte citlivý jazyk.“ Novinářův způsob projevu může vést k prohlubování stereotypů o lidech závislých na alkoholu a posilovat jejich stigmatizaci ve společnosti.

WHO zdůrazňuje, že novináři by se těmito radami měli řídit nejen při zpracování náročnějších obsahů, ale i obyčejných zpráv. Příhodně to ukazuje na příkladu tragédií a dopravních nehod, jež by Remišová zařadila mezi „prázdné“ informace. Podle odborníků z WHO se lze nad rámec zpravodajských otázek *kdo, co, kde, kdy a proč* ptát: „Co tento incident způsobilo? Jaké rizikové faktory při něm hrály roli? Dalo se mu nějak předejít? Jak se k tomu staví příslušné osoby, úřady či organizace – snaží se podobným událostem předcházet, angažují se v jejich rozřešení? Jsou k dispozici vhodné systémy, které evidují úmrtí související s alkoholem?“ apod.

Už citovaná analýza společnosti Mindframe (Kay-Lambkin *et al.*, 2018, s. 24) naznačuje, že pomocí vhodného rámování příběhů a informací je možné upozornit na konkrétní problém

a upravit jeho vnímání ze strany veřejnosti. Novinář by se měl vyvarovat popisování zažitých představ (neexistuje např. prototyp člověka se závislostí na alkoholu) a užívání stigmatizujících frází.

Například označení *alkoholik*, *piják* nebo *opilec* lze nahradit spojením *člověk zneužívající alkohol*, *člověk závislý na alkoholu* nebo případně *člověk s poruchou z užívání alkoholu*. Pokud je někdo tzv. *čistý* nebo *napravený závislák*, je příhodnější popsat ho jako *abstinenta*. Obecně se taky doporučuje nepoužívat „válečnou“ rétoriku (např. že někdo *bojuje* nebo *zápasí se závislostí*).

2. Metodologická část

Hlavním výstupem této práce je ucelený soubor publicistických textů, jejichž společným jmenovatelem je alkohol. Chtěla jsem jejich prostřednictvím ukázat, že závislost na této látce není pouze zdravotním, ale i významným společenským problémem. V jednotlivých textech jsem se proto snažila zachytit různé úhly pohledu na věc, a to pomocí rozmanitých témat, respondentů nebo žurnalistických žánrů.

Jelikož byly mé znalosti v oblasti adiktologie velmi omezené, nejprve jsem zpracovala odbornou literaturu, články a studie k předmětu práce. Z mých rešerší přirozeně vyplynula témata jako abstinence a její překážky (text „*Když lidem zachutná střízlivost. O plusech a minusech života bez alkoholu*“) a užívání alkoholu mezi dětmi a dospívajícími (text „*Když pravidelně pijete, dítě si to přebere. Rodič má jít vzorem, tvrdí experti*“).

Postupně jsem hledala další dílčí témata. Inspiraci mi poskytly rozhovory s experty a lidmi, kteří mají se závislostí na alkoholu zkušenosti. Užitečné bylo i sledování aktuálních událostí, díky němuž jsem mohla psát o chystaném zápisu české pивní kultury na seznam UNESCO (komentář „*Češi jsou národem pivařů. Je ale nutné se tím chlubit?*“).

V neposlední řadě jsem chtěla předmět práce propojit s otázkami, které mě zajímají a o nichž se v souvislosti s alkoholem tolik nemluví. Rozhovor „*Motivace nepít? Už se nechci znovu léčit, říká abstinentska*“ tematizuje duševní zdraví a v rozhovoru „*Socioložka: Alkohol už není pro ženy tabu, ale stereotypů jsme se nezbavili*“ jsem se zase věnovala genderovým aspektům pití alkoholu.

Praktická část této práce vznikala v průběhu necelých dvou let. Texty na sebe přímo nenavazují a v praxi by vycházely samostatně. Jejich obsahová stránka je přizpůsobená produkci českých online médií. Vizualní aspekt tohoto typu žurnalistiky (fotografie, grafiky apod.) jsem ovšem nevyužila, a to zejména z nedostatku praktických zkušeností.

Příkladem média, kde by se prezentované texty mohly objevit, je server Aktuálně.cz. Sociálním tématům je velmi otevřený, jak dokazuje projekt *Nejsi sám* o sebevraždách mužů v Česku (Gaberle *et al.*, 2019). Inspiraci pro píšící nebo rozhlasové novináře nabízí taky web Alarm. V reportážní sérii *Hrdinové kapitalistické práce* popsala Saša Uhlová (2017) prostředí špatně placených zaměstnání. Loni zase vyšel pod záštitou Alarmu podcast *Koho by to zajímalo?* (Bělíček, 2023), jenž prostřednictvím osobních příběhů mapuje současnou institucionální péči.

2.1 Rozhovor

Rozhovor lze chápat jako metodu výzkumu, která slouží k získávání informací (Verner, 2010, s. 51). Zároveň tvoří samostatný publicistický žánr, v němž „zpovídající zachycuje nejen fakta, ale také myšlenky, názory, atmosféru“ (Osvaldová a Kopáč, 2009, s. 5). K rozhovorům, které jsem během několika měsíců provedla, jsem přistupovala z obou stran: ne všichni respondenti dostali prostor v interview nebo tematickém článku, ale bez jejich znalostí a zkušeností by tato práce nevznikla.

Tvorba novinářského rozhovoru začíná výběrem a oslovením respondenta. Ověřila jsem si, že dosažitelnější jsou tzv. *primary definers* (viz kapitola 1.2). Experty z oblasti adiktologie, zástupce organizací a další jsem objevila prostřednictvím odborných článků, publikací nebo rozhovorů v médiích. U těchto respondentů bylo většinou snadné dohledat e-mailovou adresu nebo telefonní číslo. Při prvotním kontaktu jsem vždy vyjasnila, k čemu by rozhovor sloužil a co by bylo jeho předmětem.

Téměř stejný postup jsem aplikovala při komunikaci s ostatními respondenty. Podařilo se mi spojit s lidmi, kteří své zkušenosti se závislostí a léčbou sdílí veřejně na sociálních sítích. Jak jsem předpokládala, byli tak ochotnější mi rozhovor poskytnout. Naopak lidé, jež jsem oslovila díky společným známým, mou žádost spíš odříkali.

Během přípravy na jednotlivé rozhovory jsem shromáždila všechny dostupné informace o respondentovi a jeho životě. Následně jsem sepsala okruhy, na kterých jsem chtěla interview postavit, a nastínila otázky. Tímto způsobem jsem byla později schopná reagovat na to, co respondent říká, a pokládat doplňující dotazy. V některých případech jsem musela pracovat s málem informací (např. u respondentů, u nichž byly jediným zdrojem sociální sítě).

Obecně jsem upřednostňovala osobní setkání. Několikrát jsem – buď z časových důvodů, nebo kvůli velké vzdálenosti – musela zvolit cestu videohovoru. Všechny rozhovory jsem se svolením respondentů nahrávala. Zároveň jsem si ručně psala poznámky, jež jsem používala při přepisu a editování.

Při vedení rozhovoru jsem se řídila slovy Nadi Klevisové. „Když už máte to štěstí, že někdo svolil k rozhovoru, a tím věnoval malý kousek svého života jenom vám, buďte doopravdy přítomni celou svou bytostí. Buďte zvědaví, zkuste být empatičtí, otevřete se pocitu, že každý člověk je unikát a rozhovor je jako okno do jeho světa. Chtějte tam nahlédnout. Jedině tak může nastat opravdový dialog,“ píše Klevisová (Osvaldová a Kopáč, 2009, s. 58).

Někteří respondenti se mnou sdíleli velmi osobní zkušenosti a niterné pocity. Proto věřím, že atributy jako empatie a otevřenost byly pro tuto práci zásadní. Novinář by se sice neměl „dopustit ani sentimentu, ani moralizování. Ideální je zainteresovaný nadhled, právě v zájmu čtenáře, kterého by měl mít neustále na mysli“ (Verner, 2010, s. 53). Empatie ale nutně neznamená přílišný nebo laciný sentiment. Z mého pohledu se může projevat pomocí respektu k respondentovi a zodpovědnosti při zpracování jeho příběhu.

Proto jsem vyhověla respondentkám Heleně a Evě, které si nepřály vystupovat pod svými pravými jmény. V textech jsem se rozhodla je označit falešným jménem a vynechat osobní údaje (např. přesný věk, bydliště, zaměstnání, rodinné zázemí), jež by mohly vést k jejich identifikaci. Podle Anežky Fenclové (2017, s. 49) jde v sociální žurnalistice o celkem častou praxi. Důležité je anonymizaci textu přiznat a vysvětlit, což jsem ve všech případech udělala.

Jak už jsem zmínila, k přepisu rozhovoru jsem používala audionahrávku i vlastní poznámky. Na jednu stranu je nutné zachovat smysl výpovědi (Verner, 2010, s. 52). Psané interview ale nemá obsahovat vycpávková slova nebo zcela irelevantní pasáže. Pro snadnější orientaci a plynulost textu lze střídat kratší a delší odpovědi a celý rozhovor je možné směřovat k vyhocení nebo pointě.

V neposlední řadě jsem se zabývala otázkou autorizace. Protože ji česká novinářská praxe nevyžaduje (Osvaldová a Kopáč, 2009, s. 6–7), rozhodla jsem se ji respondentům nenabízet. Řada z nich ovšem vyslovila přání si příslušné interview nebo článek přečíst, takže jsem jim je s odstupem poskytla.

2.2 Feature

Jak naznačuje název této podkapitoly, odchýlila jsem se od tezí práce a nahradila reportáž jiným publicistickým žánrem. Feature patří mezi formáty, které se v českém prostředí začaly rozvíjet po roce 1989. Zpravidla se zabývá konkrétním společenským problémem a do popředí staví lidi, jichž se dotýká. Ačkoliv příběhy aktérů tvoří základ textu, jeho cílem má být zobecnění a zasazení tématu do kontextu. Zároveň nesmí chybět výpovědi relevantních odborníků (Čuřík *et al.*, 2012, s. 65–71).

Feature má několik společných znaků s reportáží, která propojuje publicistickou stránku s tou zpravodajskou. Znamená to, že se víc opírá o aktuální události. Spočívá v hledání příčin a důsledků, porovnává názory relevantních respondentů a na základě toho komentuje dění. Klade důraz na věcnost a objektivní popis skutečnosti, přičemž umožňuje využití různých

kompozičních postupů nebo jazykových prostředků (Osvaldová *et al.*, 2010, s. 5–6).

Podle Stephana Russ-Mohla (2005, s. 57) nelze tyto žánry zcela oddělit: „Feature je ale náročnější žánr: reportáž a analýza se mísí, reportér nejenom podává zprávu o tom, co vidí, slyší a vnímá, ale také se pokouší dění zařadit, interpretovat a učinit srozumitelným.“ Podle Russ-Mohla je feature navíc vhodnější ke zpracování těžkých nebo abstraktních témat, což jsou i otázky spojené s alkoholem. Podobně uvažuje například Fenclová (2017, s. 34), jež na základě rozhovorů s několika českými novináři označuje feature za hlavní formát sociální žurnalistiky.

Většina praktické části této práce se věnuje tématům, které vyplývají z dlouhodobého společenského dění. Na mnoho aktuálních událostí, jež by se vztahovaly k předmětu práce a daly se zpracovat formou reportáže, jsem nenarazila. Výjimkou je osvětová kampaň Suchej únor. I v jejím případě jsem se ovšem soustředila na téma abstinence a výzev, jež přináší. Další relevantní zprávy jsem reflektovala pomocí komentáře.

Příprava delších textů vycházela z rozhovorů s respondenty. Zásadní pro mě bylo najít člověka s příběhem, jenž by obsáhl a současně napomohl k vysvětlení vybraného problému. Russ-Mohl (2005, s. 57) tento postup označuje za hledání „červené nitě“ feature či reportáže. Důležité jsou, stejně jako u všech vybraných žánrů, rešerše odborné literatury a citace odborníků. S jejich pomocí jsem mohla nastínit background a souvislosti daného problému. V neposlední řadě jsem se pokusila využít výraznější jazykové prostředky, a to například v promluvách aktérů.

2.3 Komentář

Komentář je menší publicistický útvar (Verner, 2010, s. 50), jenž reaguje na aktuální události a obecně známé jevy. Vysvětluje jejich pozadí, příčiny a důsledky, přičemž může nastínit i další vývoj (Osvaldová, 2013, s. 10). Zásadní je vyjádření autorova pohledu na věc. K tomu slouží relevantní informace a statistické údaje, ale i různé jazykové a kompoziční prostředky (Halada a Osvaldová, 2017, s. 127). Povaha komentáře umožňuje použití ironie a vtipu. Russ-Mohl (2005, s. 60) ale varuje, že je nutné zacházet s ironií obezřetně. Nesrozumitelná přirovnání nebo metafory totiž mohou čtenáře zmást a zastínit myšlenku komentátora.

Citovaní autoři (Osvaldová, 2013, s. 10; Verner, 2010, s. 50) se shodují, že komentář vyžaduje důkladnou přípravu, znalost tématu a odkazování na zdroje. Komentátoři se obvykle specializují na určitou oblast (např. domácí, zahraniční politika, ekonomika, sport),

kterou dlouhodobě sledují.

Nedostatečná znalost tématu pro mě zpočátku byla velkou nevýhodou, a to nejen při psaní komentáře. Postupně jsem musela konfrontovat svá původní stanoviska s tím, co jsem se při zpracování teoretické i praktické části této práce naučila. To se projevilo především v komentáři o české pivní kultuře, ale i ve výběru dalších dílčích témat.

V neposlední řadě jsem zvažovala, jaký způsob zpracování bude nejvhodnější. Russ-Mohl (2005, s. 58–59) vysvětluje, že existuje celá řada možností. Například komentář typu „tak i tak“ nezprostředkovává autorův názor ani nejde do hloubky. Na druhou stranu pro komentář ve stylu „zuřivé polemiky“ je typické, že komentátor používá až propagandistický jazyk a jen potvrzuje svá původní stanoviska.

Podle Russ-Mohla čtenáři upřednostňují komentář „svědomitý a odvážný“, jenž bych umístila na pomyslné škále doprostřed. Takový komentář staví argumenty věcně proti sobě a nechává čtenáře zaujmout vlastní postoj, přičemž nezamlčuje ten autorův.

Tímto způsobem jsem se snažila komentovat aktuální dění i já. Osvědčilo se mi sepsat argumenty pro a proti a uvést je v textu tak, aby z výsledného komentáře jasně vyplýval můj názor na věc. Využila jsem taky citace odborníků nebo zainteresovaných osob a výzkumná data.

3. Praktická část

Motivace nepít? Už se nechci znovu léčit, říká abstinentka

V mládí zažila šikanu, úzkostné stavy a lékaři jí později diagnostikovali hraniční poruchu osobnosti. Únikem od reality pro ni byl alkohol. „Neměla jsem záklopku a pila jsem, dokud jsem mohla. Nechala jsem se ukolébat kecy, že je to normální a občas se to stane každému,“ vzpomíná třicátnice Helena. Po dlouholeté a trnité cestě závislost překonala. V roce 2019 nastoupila do ústavní léčby a od té doby nepije.

Kdy jste se poprvé napila alkoholu?

V dětství mi táta s mámou občas trochu odlili do skleničky. Ale poprvé jsem alkohol doopravdy ochutnala asi v patnácti letech na rozlučce se spolužáky ze základky. Když jsem nastoupila na střední školu, většina třídy už měla s alkoholem zkušenosti a každý pátek chodila pít a kouřit.

Jak na střední školu vzpomínáte?

Neměla jsem značkové oblečení jako ostatní, nechodila jsem na party, nekouřila a nepila. Protože jsem chtěla na nové škole zapadnout a skamarádít se, nejprve jsem se naučila kouřit. Se skupinou spolužaček jsem zase začala chodit na večírky. Zvykla jsem si, že když se napiju alkoholu, nemám potíže s komunikací, připadám si uvolněně a sebejistě. Spolužačkám jsem ale byla spíš pro smích, protože jsem většinou dopadala špatně. Nikdy jsem neměla záklopku a pila jsem, dokud jsem mohla. Další ráno jsem mívala okna a nepamatovala si, co se stalo.

Podářilo se vám nakonec zapadnout?

Ne. Spolužáci ze mě měli legraci a dělali mi naschvály. Tehdy jsem začala alkohol využívat nejen k tomu, abych se uvolnila. Chtěla jsem si pomoci od nepříjemných pocitů a lidí, se kterými jsem si ve škole nesympatizovala. Když jsem měla špatný den, cestou domů jsem si koupila krabicové víno. Vyloženě jsem na to těšila. Páteční party jsem brala tak, že si po týdnu konečně odpočinu. Za normálních okolností bych se nešla sama a střízlivá bavit na diskotéku. Odhodlala jsem se, jen když jsem se napila. Neměla jsem zábrany a mohla si cokoli dovolit.

Alkohol jste si kupovala sama?

Ano, v šestnácti nebo sedmnácti letech jsem pila pravidelně každý týden po škole. K cigaretám a alkoholu jsem se už jako nezletilá dostala snadno. Nedělám si iluze, že je tomu v dnešní době jinak.

Uvědomovala jste si, že máte problém?

Věděla jsem, že něco není v pořádku. Na druhou stranu kolem mě byli lidé, kteří pili úplně stejně a smáli se věcem, které pod vlivem zažili. Nechávala jsem se ukolébat kecy, že je to normální a občas se to stane každému. Alkohol se přece pije proto, aby člověk něco zažil a pobavil se. Až na vysoké škole jsem si uvědomila, že takhle dál pokračovat nechci. Chvilí jsem se snažila nepít a po nějaké době do toho zase spadla. Takže jsem měla fáze, kdy jsem opravdu chtěla vydržet, ale nezvládla jsem to.

Jak na tom bylo vaše duševní zdraví?

Když jsem se necítila dobře, většinou jsem situaci řešila alkoholem. Ale stav, který nastoupil po vystřízlivění, byl častokrát ještě horší. Přepadala mě morální kocovina. To znamená, že jsem si naplno uvědomovala všechno, co se stalo nebo co se mi honilo hlavou. Proto jsem brala léky na uklidnění, abych usnula a nemusela nad ničím přemýšlet. Jednou, když jsem pila dva nebo tři dny v kuse, jsem zažila cosi jako delirium tremens. Vzbudila jsem se a nemohla se hýbat. Předě mnou stál člověk, natahoval ruku a hrozně křičel. Byla jsem vyděšená, protože jsem se z toho nedokázala dostat ven. Později jsem se o to víc zajímala a mohlo jít o spánkovou paralýzu. Ale nejsem odborník a nemohu to sama posoudit.

Prý jsem se zbláznila, když se chci léčit

Co vedlo k tomu, že jste se nakonec odhodlala k léčbě?

Většinou jsem to s alkoholem přehnala jednou do měsíce nebo jsem vydržela i pár týdnů nepít. Skoro před pěti lety jsem ale začala pít víc než kdy dřív. Na firemním večírku jsem se zřídila do němoty, měla jsem potíže v práci a můj tehdejší přítel už toho taky měl dost. Stáli jsme před rozchodem a mezitím jsem sama dala výpověď. Navíc jsem poprvé skončila na záchytce, což nebyl hezký zážitek. Pochopila jsem, že tohle už je opravdu poslední kapka. Člověk, který není závislý na alkoholu, přece nikdy nedovolí, aby upadl do kómatu nebo se opil do němoty.

Proč jste se dostala na záchytnou stanici?

Napsala jsem jedné blízké osobě, že chci skončit se životem. Když mě našli, odvezli mě na psychiatrickou pohotovost a tam jsem se domluvila s lékařem, že se zapíšu do poradníku protialkoholního oddělení.

Jak dlouhá byla čekací doba?

V mém případě trvala asi dva měsíce, během kterých se mi hodně střídaly nálady. Občas jsem se napila anebo si vzala léky na úzkosti. Chvílemi jsem byla odhodlaná a jindy si říkala, že to nezvládnou a léčba pro mě stejně nemá cenu. Někteří lidé mě v tom ještě utvrzovali. Jedna kolegyně třeba prohlásila, že nejsem žádný závislák a že jsem se zbláznila, když se chci léčit. Nakonec jsem to ale zvládla. Dva týdny před nástupem do léčby jsem vysadila alkohol i prášky, abych nemusela na detox, a šla rovnou do léčebny.

Dostala jste pomoc, kterou jste potřebovala?

Léčba mi určitě pomohla, ale s některými věcmi jsem spokojená nebyla. Většina personálu s námi jednala způsobem, že jsme trosky. Já jsem podle nich v životě nic nedokázala, protože jsem si udělala jen bakaláře a v té době jsem neměla práci. Jednou nastala situace, kdy toho na mě bylo moc a rozbřečela jsem se. Akorát mě nazvali hysterkou. Mysleli si, že vůbec nejsem pozitivní a až vyjdu ven, spadnu do toho znovu.

Co jste dělala potom?

Jakmile jsem opustila léčebnu, věděla jsem jednu věc: už se nechci nikdy napít, abych se do té instituce nemusela vracet. Nedokážu si představit, že bych je musela znovu žádat o pomoc. V případě relapsu bych si nejspíš vybrala jiné místo. Zároveň jsem chtěla změnit prostředí a odříznout se od lidí, s kterými jsem dřív chodila pít. Ve městě, kde jsem odmala žila, se mi vracely špatné vzpomínky. Po léčbě jsem se proto přestěhovala a našla si soukromého terapeuta. Je úžasný, ani jednou jsem se u něj nesetkala s přístupem, jaký jsem zažila v nemocnici.

Zase vidím svět střízlivýma očima

Po dokončení léčby ještě není vyhráno. Jak jste prožívala návrat do běžného života?

Nejtěžší byly první týdny, kdy jsem nevěřila, že to zvládnou. Na druhou stranu jsem měla

motivaci vydržet a všechno napravit. Nechtěla jsem zklamat nejen okolí, ale i samu sebe. Jelikož jsem ukončila své předchozí zaměstnání a přestěhovala se, měla jsem čas a prostor vše vstřebat. Opravdu se mi ulevilo, když jsem určité lidi úplně odstříhla a zmizela pryč. Hodně času jsem strávila doma. Věnovala jsem se malování, četla tematické knížky a postupně procházela materiály, které jsme dostali v léčebně. Taky jsem si sestavila krizový plán. Obecně je podle mě důležité se soustředit na věci, které má člověk rád, a vytěšňovat vše negativní.

Co váš krizový plán obsahoval?

Napsala jsem do něj aktivity, které ráda dělám a v případě krize by mi mohly pomoci. Malování, čtení nebo třeba spánek. Dál jsem měla v plánu kontakty na nejbližší kamarády, na které bych se mohla obrátit. Ve skutečnosti jsem ale většinu situací řešila sama nebo s terapeutem. Měla jsem strach, že je vyděsím, a budou mě o to víc hlídat.

Zpočátku jste měla velký strach z relapsu, tedy návratu k pití. Je to nyní lepší?

Postupem času mi přestalo vadit, když někdo popíjí v mé blízkosti. Sice nemám ráda ten typický odér, ale rozhodně ve mně nevzbuzuje chuť na alkohol. Obvykle si objednávám limonádu nebo kafe. Alkohol hodně nahrazuji právě kávou nebo nikotinovými výrobky. Nejsem na to pyšná, ale v životě bez pití vidím velký přínos. Třeba časem vyřeším i další, nealkoholové závislosti.

V čem konkrétně je pro vás abstinence přínosná?

Jsem ráda, že už nemusím prožívat kocoviny. Podobné pocity sice mám, když se špatně vyspím, ale nedá se to srovnat. Při probuzení z alkoholového opojení jsem nevěděla, co se stalo, co jsem komu napsala nebo s kým jsem se pohádala. Dělala jsem věci, na které bych za normálních okolností ani nepomyslela, a viděla jsem, jak se všechno kolem mě bortí. To teď vůbec nehrozí. Takže jsem šťastná, že vidím svět střízlivýma očima, a ne pod vlivem alkoholu.

Pozn.: Helena nevystupuje v tomto rozhovoru pod svým pravým jménem. Redakce její identitu zná a kvůli citlivosti tématu se rozhodla jejímu přání o anonymizaci vyhovět.

„Když pravidelně pijete, dítě si to přebere.“ Rodič má jít vzorem, tvrdí experti

„Dám ti trochu cucnout. Na, lízni si pěny. A nechceš nealko pivo? Chutná jako limonáda.“ Podobná prohlášení zaznívají v nejedné české rodině. Alkohol je velmi rozšířená a dostupná droga. Podle zjištění iniciativy [Nechmel děti](#) ovšem o jeho rizicích nemluví téměř 30 % rodičů. Není proto divu, že obliba alkoholických nápojů mezi českými dětmi a dospívajícími je stále vysoká.

Politoložka Lucie Tungul nedávno zveřejnila na sociální síť X (dříve Twitter) zdánlivě kontroverzní příspěvek. Konkrétně kritizovala, že pořadatelé jednoho fotbalového turnaje pro sedmileté a mladší hráče prodávali pivo. „Akce se účastnily malé děti, a navíc se konala ve školní tělocvičně. Alkohol tam podle mě nepatří už jenom kvůli tomu, o jaké místo a jakou příležitost se jedná. Když někteří rodiče od dopoledne pijí, zvyšuje se riziko agrese a nevhodného chování, které by děti prostě neměly vidět,“ říká zpětně Tungul, jež jela na turnaj podpořit vlastní děti.

Pod jejím příspěvkem se záhy začaly kupit reakce ostatních uživatelů. Někteří s názorem politoložky souhlasili. Kromě alkoholu jim na dětských akcích vadí taky kouření nebo chování dospělých, kteří se nechají strhnout hrou a neberou ohled na ostatní. Mnozí byli silně proti. „A jak jinak tam chceš ty tatínky dostat?“ ptal se jeden z uživatelů, zatímco další se ohradil: „Co vám na tom vadí? Komu to ubližuje?“ Odborníci nabízejí na poslední otázku docela jednoduchou odpověď: dětem.

Dělají to všichni, tak proč ne já?

České děti se s alkoholem setkávají už od nízkého věku. Většinou dostávají poprvé „cucnout“ nebo „líznout pěny“ z rukou rodičů nebo jiných blízkých osob. „Netvrdím, že se před dětmi nesmí pít. Když ale vidí každodenní konzumaci alkoholu, posouvá se jejich hranice vnímání, co je a není správné. Jestli si maminka pravidelně dává víno, dítě si to nějakým způsobem přebere,“ vysvětluje Hana Švůgerová, vedoucí Adiktologické ambulance pro děti a dospívající organizace Prev-Centrum.

V ambulanci pracuje s klienty ve věku od 10 do 18 let, kteří přichází se škálou různých problémů. Jedná se třeba o užívání nikotinu, léků na předpis, pervitinu, kratomu nebo netolismus, což je nelátková závislost na sledování obrazovek. Naprosto dominantní jsou ovšem dvě látky – THC a alkohol.

Zkušenost této malé pražské ambulance poukazuje na dva trendy. Česká republika patří mezi země s nejvyšší mírou konzumace alkoholu mezi mladistvými v Evropě. Podle nejnovější [studie HBSC](#), na níž se podíleli výzkumníci z Univerzity Palackého v Olomouci, se s alkoholem setkalo 23 % jedenáctiletých dětí. U patnáctiletých tento podíl dosahuje téměř 75 %.

Jednou z možných příčin takto nepříznivých čísel je druhý trend. Dospělí nemají o účincích a dopadech alkoholu dostatečný rozhled. „Často vychází buď ze svého pohledu, nebo z předchozí rodiny. Pití alkoholu v určitých situacích mají tak zakořeněné, že jim připadá běžné a pro děti bezpečné,“ popisuje adiktoložka Švůgerová. Rodiče jim proto nabízí na ochutnání vlastní skleničky nebo třeba nealkoholická piva. I ta ovšem obsahují slabé promile alkoholu a mohou být pro děti nebezpečná. Protože se jejich těla ještě vyvíjí, játra jednoduše nedokážou odbourávat alkohol tak snadno jak v případě dospělých.

„Pokud necháme děti navykát si na alkohol, musíme i do budoucna počítat se statistikami, jaké máme teď. Zároveň pěstujeme kulturu průmyslu, který prodává nízkoalkoholické nápoje jako limonády a barví je do všech barev duhy,“ tvrdí psychoterapeut Petr Freimann, jenž spoluorganizuje kampaně Suchej únor a Nechmel děti. Konkrétně naráží na tuzemské značky jako Birell (Prazdroj) nebo Cool (Zlatopramen), jež přišly na trh s řadou ovocných příchutí a inzerují je jako volnočasové pití.

Výzkum [Mladí lidé a alkohol](#) z roku 2016 ukázal, že čeští rodiče jsou velmi tolerantní a zakládají si především na vzájemné důvěře. Jinými slovy dětem alkohol přímo nezakazují a nechávají je v omezeném množství experimentovat.

Podobný přístup zažila v dospívání i dnes třiadvacetiletá Nikola. Alkohol poprvé ochutnala jako malá na rodinné oslavě a pravidelně začala pít na střední škole. „Jelikož mám rozvedené rodiče, měla jsem různě nastavená pravidla. Mamka chtěla, abych se alkoholu úplně

vyhnula. Naopak tat'ka byl víc benevolentní a nevadilo mu, když si občas něco málo dám,“ vzpomíná Nikola.

Pít jí kupovali starší kamarádi, kterým už bylo osmnáct let. Nejčastěji chodila pít na různé akce a oslavy s kamarády. Zvykla si, že se díky alkoholu bude cítit dobře a večer si víc užije. „Upřímně mi alkohol nikdy zvlášť nechutnal. Ale je to vzrušující a všichni to dělají, tak proč bych se nenapila i já? Na chvíli se cítíš skvěle, jenže časem to stejně...“ Ztratí kouzlo? „Přesně. Když začínáš, stačí se maličko napít a už se válíš pod stolem. Později už nemáš potřebu zlít se do němoty a hlavně víš, kde máš hranice,“ souhlasí Nikola. Co dělat, když dospívající vlastní meze – jednou, nebo dokonce opakovaně – překročí?

Naučit se říkat ne

„Nejjednodušší je pozorovat změny v sociální. Škola je většinou dobrým ukazatelem toho, že se něco děje,“ říká adiktoložka Švůgerová. Rodiče se ale nemohou na postřeh učitelů stoprocentně spoléhat. Sami by měli pozorovat chování dítěte a znát jeho návyky, kde a jak tráví čas. Pokud má v plánu jít večer ven, zajímat se kam a s kým jde. A v neposlední řadě sledovat, v jakém stavu se vrací domů.

Opilost se většinou dá snadno poznat. Jestli má dítě rozpustilou nebo naopak agresivní náladu, vrávorá, nereaguje na podněty a podobně, důvod je nasnadě. Problém nastává, když začne zapírat a uzavře se do sebe. „V těchto případech se nabízí alkohol testery, ale je potřeba s nimi dobře zacházet. Testování může velmi narušit důvěru mezi dítětem a rodičem,“ varuje Švůgerová. Alkohol testery doporučuje jako způsob k „rozseknutí“ situace – dítě buď nic nenadýchá a rodičům se uleví, nebo společně odhalí problém a musí ho řešit. Důležité je vědět, co s výsledkem testu dělat dál.

Základním rozcestníkem je internet. Pokud rodiče čerpají z odborných zdrojů, může být dokonce i nápomocný. Ověřené informace nabízí například web www.drogy-info.cz, kde je k dispozici mapa pomoci pro závislosti, nebo stránky www.ohrozenedite.cz, které se specializují právě na děti.

Služby, jež nabízí Adiktologická ambulance organizace Prev-Centrum, jsou celkem ojedinělé. V České republice funguje pouze 11 programů pro nezletilé, přičemž čtyři z nich se nachází v Praze. Kromě vzdálenosti tedy může být překážkou i omezená kapacita. „Naše ambulance má už docela dlouho čekací listinu. Dítě se obvykle dostane na řadu v horizontu dvou až tří měsíců,“ potvrzuje Švůgerová. Pokud si rodiče nevědí rady, mohou se s vybranou ambulancí spojit osobně nebo telefonicky v rámci poradenství. Dál mohou s dítětem navštívit pediatra, který je nasměruje dál, nebo – v akutních případech nebo při potřebě hospitalizace – přímo psychiatrii.

Už zmíněná studie HBSC upozorňuje, že dospívající v posledních letech upřednostňují elektronické cigarety a energetické nápoje. Navzdory pozvolna klesající spotřebě je ovšem obliba alkoholu stále vysoká. A pokud dítě pije, prudce u něj stoupá riziko užívání dalších látek. Alkohol tak představuje nezanedbatelný problém, jehož řešení začíná v rodinách a u dětí samotných.

„Když jdu ven, ostatní očekávají, že budu pít s nimi. Ale naučila jsem se říkat ne. Přece bych nepila jenom proto, že to chtějí moji kamarádi,“ říká dvacátnice Nikola, která nyní pracuje jako učitelka v mateřské škole. Na školní léta vzpomíná s úsměvem a hlavně vděčností, že se jí při objevování dospěláckého světa nestalo nic špatného.

Rodičovské desatero

- 1. Rozšiřte si obzory*
- 2. Komunikujte na rovinu*
- 3. Naslouchejte*
- 4. Jděte dítěti vzorem*
- 5. Zasadujte informace do souvislostí a přizpůsobte je věku dítěte*
- 6. Stanovte pravidla*
- 7. Chraňte dítě před vnějšími vlivy*
- 8. Všimněte si varovných signálů*
- 9. Pokud už si nevíte rady, vyhledejte odbornou pomoc*
- 10. Zapojte se do řešení problému*

Komentář: Češi jsou národem pivařů. Je ale nutné se tím chlubit?

Bagety od francouzských pekařů, tradiční ukrajinský boršč nebo neapolská pizza. Nejen tyto poklady národní kuchyně se nachází na seznamu nemotného kulturního dědictví UNESCO. Čím by mohla přispět Česká republika? Přece pivem! Alespoň to tvrdí Český svaz pivovarů a sladoven (ČSPS), jenž o zapsání české pivní kultury usiluje. Otázkou je, zda je třeba ji chránit.

Dalo by se říct, že pivo je součástí české DNA. Od počátku se na zdejším území vařilo i konzumovalo komunitně. Výrobní štafetu sice postupem času převzaly velkopivovary a stále vyhledávanější minipivovary, ale zvyk scházet se nad püllitrem piva zůstal. Hospoda je pořád středobodem společenského života, a to zejména na vesnicích.

Podle svazu výrobců česká hospodská kultura na seznam UNESCO patří, protože je unikátní. „Není to tak jednoduché, že bychom chtěli zapisovat jenom tu danou kategorii a její výrobu. Je to i o sociálním a kulturním aspektu setkávání lidí v hospodě, o použitých surovinách a sládcích,“ [vysvětlila](#) ředitelka ČSPS Martina Ferencová.

Seznam nemotného kulturního dědictví UNESCO

*České republice se podařilo zapsat osm položek: **slovácký tanec verbuňk** (2005), **masopustní průvody na Hlinecku a sokolnictví** (2010), **Jízdu králů** (2011), **loutkářství** (2016), **modrotisk** (2018), **foukané vánoční ozdoby** (2020) a **vorařství** (2022). Zda a případně kdy české pivo získá ochranu UNESCO, zatím není jisté. ČSPS nyní sestavuje národní přihlášku, kterou nejpozději v únoru 2024 dostane do rukou ministerstvo kultury. Na její posouzení bude mít rok.*

Zdroj: www.unesco-czech.cz

Jedinečný vztah k pivu ovšem nemají pouze Češi. Bez složitého přemýšlení lze jmenovat sousední Německo, zemi nejznámějšího pivního festivalu na světě Oktoberfestu. Za Lamanšským průlivem zase leží Irsko a Velká Británie s jejich proslulými puby. A v neposlední řadě je tu Belgie. Tamní pivní kulturu připsala na seznam UNESCO už v roce 2016 a v pomyslném administrativním závodě tak Českou republiku dalece předběhla.

UNESCO české hospody nezachrání

Seznam UNESCO zahrnuje místní tradice, řemesla a umění, kterým hrozí úpadek nebo dokonce zánik. Znamená to, že existuje pádný důvod se obávat o české pivo a hospodskou kulturu? Podle svazu výrobců rozhodně ano. Spotřeba piva je v České republice na historicky nejnižších úrovních. Na vině je hlavně omezený provoz v pandemických letech a následný růst cen, jež přinesly masivní odliv hostů z hospod a restaurací.

Lidé se sice postupně vracejí, ale podniky v menších městech a na vesnicích se se ztrátami jen tak nevypořádají. „Pivní kultura je v ohrožení a tradiční místa setkávání mohou brzy zaniknout,“ [shrnuje](#) zpráva ČSPS. Nabízí se otázka, jestli pivovary víc zajímá množství prodaného zboží na domácím trhu, nebo péče o hospodskou komunitu. Jedno je jisté: české pivo by díky místu na seznamu UNESCO získalo prestiž a pozornost české i zahraniční veřejnosti. Místní hospody a restaurace by to ale rozhodně nezachránilo.

„Na jedno“, dvě nebo spíš pět?

Navzdory statistikám svazu výrobců platí, že je Česká republika dlouhodobě ve spotřebě piva i alkoholu obecně premiantem. V mezinárodním srovnání se každoročně umísťuje na předních příčkách. A to není dobrá zpráva. Vysoká spotřeba totiž nic nevypovídá o kvalitě nebo prestiži českého piva. Naopak představuje závažný problém, který společnost odmítá adresovat.

Podle [Národního monitorovacího střediska pro drogy a závislosti](#) (NMS) pije rizikově kolem 1,5 milionu Čechů (17–19 %) a vlivem alkoholu ročně zemře odhadem 6–7 tisíc lidí (6 %). Kromě zdravotních problémů spojených s nadměrnou konzumací alkoholu jsou příčinami úmrtí různé nehody, poranění nebo sebevraždy.

Zástupci ČSPS by měli vzít tuto realitu v potaz. Paradoxně ale dělají naprostý opak. Obhajují heslo „jdeme na jedno“, vyzdvihují atmosféru klasické hospody nebo pocit hrdosti, který Češi ve vztahu k této kultuře cítí. Veřejná debata o alkoholu tak zůstává silně idealizovaná. Nezbyvá než doufat, že v budoucnu se úvahy nad zdejšími kulturním dědictvím stočí k tradicím, jež opravdu stojí za to chránit.

Socioložka: Alkohol už není pro ženy tabu, ale stereotypů jsme se nezbavili

V konzumaci alkoholu dlouhodobě převládají muži nad ženami. Každoroční šetření ovšem naznačuje, že rozdíly v množství vypitého alkoholu se postupně zmenšují. Stojí za statistikou i širší společenská změna? „Možná to zní divně, ale hospody jsou dnes mnohem inkluzivnější než dříve,“ říká socioložka Ema Hrešanová z Fakulty sociálních věd UK. Navzdory tomu se podle ní udržují genderové předsudky a stereotypy, jež negativně poznamenávají ženy i muže.

Vytváří gender rozdíly v tom, jak lidé pijí alkohol?

Gender se stejně jako další kategorie – rasa, třída, sociální zázemí, zdraví a řada dalších – prolíná všemi možnými otázkami. Studie z druhé poloviny 20. století naznačují, že muži a ženy mají poněkud odlišné vzorce pití. V posledních letech se ale velmi přibližují. Zatímco ženy dříve pily spíše v soukromí, protože konzumace alkoholu pro ně byla tabu, dnes více vstupují do veřejné sféry. Naopak mužské pití je veřejně tradičně. Často probíhá v určitém sociálním kontextu, to znamená například při návštěvách hospod.

Kdo vypije víc?

Muži dlouhodobě konzumují větší množství alkoholu než ženy. Loni dosáhla spotřeba alkoholu na hlavu u mužů 9,5 litru. U žen se jednalo o „pouhých“ 4,9 litru. Zatímco muži nejčastěji sahají po pivu, ženy preferují víno. Menší rozdíl je patrný i v počtu abstinentů – mezi nekonzumenty alkoholu je víc žen (18,6 %) než mužů (11,9 %).

Zdroj: [Státní zdravotní ústav \(2022\)](#)

Alkohol a hospody už tedy nepatří zejména mužům?

Samozřejmě záleží na konkrétním podniku. České prostředí se ale během uplynulých dvaceti až třiceti let výrazně proměnilo. Možná to zní divně, ale co se týče genderu, hospody jsou mnohem inkluzivnější než dříve.

Znamená to, že je otevřenější i společnost jako celek?

Užívání alkoholu je mimo jiné součástí rizikového chování a jednání, které toxická maskulinita rámuje jako odvážné nebo statečné. Proto stále existují genderové stereotypy,

jež konzumaci alkoholu líčí ve smyslu „drogy, sex a rock and roll“. Z tohoto pohledu je alkohol součástí dobrého života muže, který si může pít, peníze, ženy a další věci dopřát. Toxická maskulinita se sice ve skutečnosti týká velmi malého počtu mužů, ale mnoho dalších se k ní vztahuje coby ke společenskému kulturnímu ideálu. Nejde tedy o zanedbatelný fakt.

Jaké jsou následky rizikového jednání, jež souvisí s toxickou maskulinitou?

Jedná se o problém jak v rodinné, intimní sféře, tak i ve celospolečenské rovině a dopadá na ženy, děti i ostatní muže. Nadměrná konzumace alkoholu způsobuje hodně obtíží a jednoznačně zhoršuje zdraví, což vidíme třeba u genderových rozdílů v úmrtnosti. Názorně to dokládá situace v Rusku, kde byli muži zvyklí řešit sociální nebo ekonomické problémy pitím vodky. Jen v průběhu 90. let to vedlo ke zkrácení střední délky života ruských mužů až o jedenáct let. Kromě toho se zneužívání alkoholu spojuje například s domácím násilím, násilím proti ženám a dětem nebo genderově podmíněným násilím, jež často končí zmrzačením, nebo dokonce úmrtím žen i dětí. V souvislosti s ženami, které pijí alkohol, se zase často mluví o zanedbání péče o děti nebo psychickém násilí, to znamená vydírání, manipulaci a nátlaku. Samozřejmě se teď bavíme spíš o těch extrémních dopadech.

Matka nejede na sto, ale dvě stě procent

Zmínila jste, že některé genderové stereotypy přetrvávají dodnes. Kterým konkrétně podléhají ženy?

Může jít o stigmatizaci, jež se velmi často dotýká žen-matek. Ve spojení s péčí o děti totiž panuje hodně očekávání a norem. Především matky malých dětí jsou pod docela přísným společenským drobnohledem a pravidelné pití alkoholu může být v jejich případě vnímáno mnohem problematičtěji než třeba u bezdětných nebo starších žen s odrostlými potomky.

Co podle dnešních měřítek znamená být dobrou matkou?

V západním kontextu existuje několik pojetí ideálního mateřství. Souvisí s nimi velice přísné morální nároky, co daná matka má a nemá dělat. Řada autorů mluví o vědeckém mateřství, které jde ruku v ruce s modernitou a důvěrou ve vědu. Tento ideál požaduje, aby si žena načetla poslední studie z nejrůznějších oblastí a následně je uváděla do praxe. Neměla by se spoléhat pouze na svou intuici, ale pracovat s vědeckými poznatky různých

věd – pedagogiky, psychologie a nevím čeho všeho. V odborné debatě se objevuje taky intenzivní mateřství. Dobrá matka podle něj nepracuje na sto, ale na dvě stě procent. Jak název napovídá, dítě vychovává velmi intenzivně a snaží se, aby vyrostlo v co nejlepší možnou bytost. Naneštěstí je součástí toho všeho vzorec sebeobviňování, že se vám nedaří všechny nároky splnit.

Je vůbec možné být perfektní matkou?

Oba tyto klíčové koncepty jsou otázkou určité sociální třídy. Jedná se zejména o střední třídu, která chce mít svůj život pod kontrolou, a proto se tolik upíná na vědu. Vědecké mateřství jí v podstatě dává nástroje k tomu, jak si dát věci do pořádku. Zároveň se stává ve společenském kontextu standardem a měřítkem pro ostatní. U žen, jež středostavovskému ideálu nevyhovují – například proto, že jsou z jiné sociální třídy, mají odlišnou barvu pleti a sociální zázemí nebo náleží k etnické minoritě –, proto automaticky dochází ke zpochybňování jejich způsobu mateřství.

„Na sexismus kašleme“

Můžeme v souvislosti s alkoholem opravdu mluvit o narovnávání genderových rozdílů?

Na jedné straně máme kulturní ideál v podobě toxické maskulinity. Na stranu druhou můžeme mluvit o jejím zpochybňování, a to prostřednictvím alternativních maskulinit a femininit, jež se postupně vynořují. Najednou v televizi vidíme spousty reklam, ve kterých jsou naopak ženy těmi, kdo pije alkohol. Víme, že je to v pořádku a svým způsobem žádoucí, přirozená součást života. Proto myslím, že navzdory stereotypům dochází k proměně.

I v reklamách, v nichž ženy vystupují a jsou pro ně určené, se ale objevuje stereotypizace.

Nejsou ženy jako ženy. Gender sám o sobě už v tomto případě nestačí a potřebujeme uvažovat o dalších kategoriích. Mám na mysli rovinu peněz, sociálního kapitálu a podobně. Když si představíme reklamu na růžový střík, pravděpodobně v ní bude skupina lidí s dostatečnými financemi a časem na to si užívat života. Všechno tak opět potvrzuje představu, že toto – střík od značky, kterou si každý nemůže dovolit – je kulturní ideál, k němuž se ostatní chtějí přiblížit.

Pokud se budeme držet růžového stříku, mohou být alkoholické nápoje genderované?

Jednoznačně, reklama genderovanost nápojů často předpokládá a cílí na ni. Existují snahy to narušovat, ale zároveň pozorujeme opačné pokusy. Napadá mě případ pivovaru Bernard, který před pár lety vyhrál soutěž o nejsexističtější reklamy pořádanou organizací Nesehnutí. V jeho reklamě na pivo černá dvanáctka totiž vystupovala žena-černoška s velmi odhalenými, sexy pózami. Majitel pivovaru reagoval na ocenění protikampaní, v níž šel do reklamy ještě tvrději. V tomto duchu úplně odpovídal povaze hegemonní maskulinity: „My se nedáme a na sexismus kašleme. Jsme pánové tvorstva a chceme pít černou dvanáctku v podobě polonahé ženy.“ Stejně tak ale může jiný pivovar převzít obrácenou strategii a vybrané pivo propagovat jako nápoj pro ženy.

Anticenu Sexistické prasátečko udílela mezi lety 2009–2018 brněnská organizace Nesehnutí. Chtěla tak poukázat na využívání genderových stereotypů v reklamě. V roce 2017 se na třetím místě v hlasování odborné poroty umístil pivovar Bernard, jehož reklama na černou dvanáctku zobrazovala polonahé ženy černé barvy pleti. Spolumajitel pivovaru Stanislav Bernard nařčení z rasismu a sexismu odmítl. „Kdybychom použili jen dívky světlé pleti, mohla by to veřejnost vnímat jako diskriminaci,“ řekl Českému rozhlasu. Pivovar poté odpověděl na ocenění novými billboardy. Původní motivy odhalených žen u sklenic piva doplnil o obličej majitele pivovaru Bernarda a nápisy jako „feminist edition“ nebo „pivo s koulema“.

Zdroj: www.prasatecko.cz

Je alkohol prostředkem k upevňování genderových stereotypů?

Samozřejmě, na podobném principu funguje kde co. Je ale důležité podívat se na alkohol z mezikulturní perspektivy. V kontextu evropských společností je dlouho legitimní drogou. Máme staleté zkušenosti s pitím alkoholu, jeho zacházením a výrobou. Naopak v oblastech, jež podobnou zkušenost nezažily, mají lidé metabolický problém s odbouráváním alkoholu. V otázce nejen genderových stereotypů proto u nás hraje významnou roli i to, že je alkohol součástí našeho kulturního dědictví.

Když lidem zachutná strýzlivost. O plusech a minusech života bez alkoholu

„Lidé věří, že alkoholik je ten, kdo stojí na hlaváku u koše. Na skupinové terapii přitom potkáte i načančané holčiny, které jsou na tom s pitím úplně stejně,“ myslí si Eva. Něco na tom bude. Při pohledu na tuto usměvavou třicátnici by málokoho napadlo, že se dva roky léčí se závislostí na alkoholu. Eva se jako řada dalších abstinentů v Česku setkává s nepochopením a předsudky. O tom, jak a proč v abstinenci vytrvat, jsme mluvili na začátku 12. ročníku kampaně **Suchej únor**.

„Závislost je plíživá. Nikdo nezačíná s flaškou vodky po ránu. Nejprve si dáte po práci jednu skleničku a pomalu se propracujete k pravidelné lahvince, dvěma a tak dál,“ říká Eva. Na všechny novinářské otázky otevřeně odpovídá, ale žádá, aby v textu nezaznělo její pravé jméno. Za svou minulost se doteď trochu stydí a především chce „vypadat normálně a splynout s davem“.

Alkohol se v Evině životě objevoval už od dětství. Její rodiče před ní pití neskrývali a občas ji nechali trochu ochutnat. Pravidelně začala pít jako náctiletá. Vzpomíná třeba na partu kamarádů, se kterými jezdila na chatu. Alkohol si tehdy spojovala především se zábavou, ale postupně se z něj stal taky prostředek ke zvládnání každodenních starostí. Asi v sedmnácti letech už měla vážné problémy, jež zpětně považuje za jasné znaky závislosti. Potýkala se s nimi během dospívání, studia na vysoké škole i v partnerských vztazích.

Evin příběh má – alespoň z jejího pohledu – dobrý konec. Na začátku roku 2022 se rozhodla vyzkoušet výzvu **Suchej únor**. „Řekla jsem si, že vydržím měsíc nepít a uvidím, co dál,“ popisuje Eva. Z 28 dnů bez alkoholu se v jejím případě staly téměř dva roky abstinence.

Krok za krokem

Česká kampaň **Suchej únor**, jež vyzývá k měsíčnímu odepření alkoholu, vznikla v roce 2013. Upozorňuje na vysokou spotřebu alkoholu, zdravotní rizika a společenské náklady, které ji provází. Kampaň má ve světě několik podob. Asi nejznámější je britský **Dry January** (Suchý leden), za nímž stojí organizace **Alcohol Change**. V lednu lidé „suší“ taky v USA nebo dalších evropských zemích.

„Sucháč není o prosazování abstinence. Jde o to, aby si každý uvědomil, jestli má chlast pod kontrolou nebo ne. V Česku koneckonců není žádná droga, která by škodila tolik jako alkohol,“ tvrdí organizátor kampaně a psychoterapeut Petr Freimann.

Částečná abstinence má mnoho pozitivních dopadů. Účastníci Suchého února nejčastěji zmiňují pocit hrdosti, že zvládnou výzvu dokončit. Po vysazení alkoholu mají víc energie, kvalitnější spánek a lepší fyzickou kondici. Kampaň totiž obecně vybízí ke zdravějšímu životnímu stylu a podle Freimanna začne hodně „sušičů“ během února sportovat, lépe se stravují nebo přestanou kouřit. V neposlední řadě lze díky Suchému únoru ušetřit peníze, jež by jinak padly právě na alkohol.

Účastníci mohou nahradit svůj oblíbený drink za vodu, džus nebo jakýkoliv z nealkoholických nápojů, jež se v posledních letech objevují na trhu. Pro některé to ovšem není tak jednoduché. Eva z úvodu textu se v prvních dnech abstinence cítila mizerně, a to fyzicky i psychicky. Vydržet měsíc bez alkoholu proto pro ni bylo velkou výzvou. Jak lze za střízliva zvládnout dalších třicet dní, rok, nebo dokonce zbytek života?

Odpověď nabízí adiktolog Martin Šimeček z Doléčovacího centra organizace Magdalena, kde pomáhá lidem se závislostí s návratem do „normálního“ světa. „Klienti si většinou hledají nové zájmy, které nejsou provázané s předchozím užíváním alkoholu. Zároveň doporučujeme, aby se alespoň během prvního roku léčby vyhýbali rizikovým místům nebo známým,“ vysvětluje Šimeček.

Tuto strategii zvolila i Eva. Už dva roky raději nechodí na větší společenské akce. Občas vynechá setkání s kamarádkami a rodinné nebo pracovní oslavy. Kromě zjevných rizikových míst a událostí řeší taky úplné maličkosti, protože „alkohol je zkrátka všude“. Se smíchem třeba říká, že se dřív v obchodě vyhýbala uličce s vínem. Ve veřejném prostoru jí zase vadí reklamy na různorodé alkoholické nápoje.

Rozhodnutí vzdát se alkoholu tedy může být velmi omezující. Současně znamená, že se abstinenti neustále setkávají s řadou pokušení. Když má Eva slabší chvíli, pomáhá jí soustředit se na jinou činnost. Snad ještě účinnější je uvědomovat si následky toho, kdyby se doopravdy k pití vrátila. Jak by se cítila následující ráno, co by to udělalo s její psychikou,

jak by to ovlivnilo její dítě? „Zbytečně bych se vrátila o pět kroků zpátky. Alkohol je jednoduše jed a neměla bych se jím dobrovolně trávit,“ shrnuje Eva svou filozofii o nepití.

Opakem závislosti je blízkost

Na „suché cestě“, jak zní heslo letošního ročníku Suchého únoru, leží mnoho překážek. Touha po alkoholu, ztráta motivace, společenské předsudky a stereotypy nebo nedostatek podpory jsou jen některé z nich.

„Nejednou jsme slyšeli, že když máme po léčbě, můžeme si časem dát skleničku. A když už nějakou dobu abstinujeme, jsme z toho přece venku,“ říkají kamarádi Michal Pokorný a Petr Grametbauer. Oba mají s podobnými názory, jež podle nich často pramení z nevědomosti, bohaté zkušenosti. Michal nepije dva a půl roku a Petr nedávno překonal milník šesti měsíců. Nejen proto spustili podcast Sober Heroes (Střízliví hrdinové), v němž otevřeně mluví o závislostech, léčbě, abstinenci a všem, co s tím souvisí.

Petr a Michal se shodují, že při abstinenci je důležitá podpora okolí. Největší smysl vidí ve skupinových terapiích. Během pravidelných setkání totiž mohou sdílet své úspěchy i problémy s lidmi, kteří jsou na tom stejně jako oni. Jako další zdroj motivace zmiňují sociální síť. Podpůrné skupiny vznikají mimo jiné právě kolem projektů, jako jsou Sober Heroes nebo kampaň Suchej únor.

Hledání opory v blízkém okolí může být paradoxně o něco složitější. Podle adiktologa Šimečka rodina poskytuje podporu poměrně často, ale musí na ní společně pracovat. Závislost totiž často naruší jak rodinné a partnerské vztahy, tak ty přátelské nebo pracovní. „Nejbližší bývají ze začátku ostražití. Důvěra je ovšem živý proces a dá se postupem času obnovit,“ vysvětluje Šimeček. Jako jednu z možností nabízí párové terapie a poradenství pro rodiny. Ze zkušenosti ale ví, že pokud klient nějakou dobu „seká dobrotu“, blízké okolí se mu znovu otevře a přijme ho mezi sebe.

Čelit světu bez berličky

Zvláště v Česku, jež patří mezi země s nejvyšší spotřebou alkoholu na obyvatele, abstinence

nepředstavuje snadný cíl. Lidé se o ni přesto zajímají čím dál víc, což dokazuje i kampaň Suchej únor. Zatímco prvního ročníku se v roce 2013 zúčastnilo kolem sto lidí, loni se počet „sušičů“ vyšplhal na rekordních 900 tisíc.

Výzkum mezi registrovanými účastníky ukázal, že rok po dokončení výzvy pilo střídměji 48 % z nich. „Z toho plyne, že střízlivost lidem zachutná,“ myslí si organizátor Suchého únoru Freimann. Uznává ovšem, že udržet si nové návyky nemusí být snadné. „Protože je kampaň tak rozšířená, v únoru se abstinujícím lidem uleví. Mají pro nepítí výmluvu. Když ale odmítnou alkohol třeba v dubnu, nastane klasický trojboj. Jsi nemocná, těhotná nebo řídíš?“ dodává Freimann.

Důvodů vedoucích k abstinenci je víc, než se na první pohled zdá. Mnoho lidí nepije na doporučení lékaře kvůli zdravotním problémům. Další odmítají alkohol v rámci zdravého životního stylu. A v neposlední řadě existují lidé, jimž alkohol jednoduše nechutná. Podle [Státního zdravotního ústavu \(SZÚ\)](#) dlouhodobě abstinuje kolem 15 % Čechů. Zatím ovšem neexistuje výzkum, který by zhodnotil, proč se rozhodli nepít.

Eva, Petr i Michal mají v tomto ohledu poměrně jasno. Bez alkoholu se zkrátka mají líp. „Dřív jsem všechny problémy přechlastala, takže teď věci víc prožívám. Vůbec poprvé čelím světu bez berličky,“ shrnuje za všechny Eva, „někdy je mi mizerně, ale postupně si dávám život dohromady. Je to moc prima.“

Závěr

Tato praktická bakalářská práce měla za cíl vznik publicistických textů, jež otevřou a případně zodpoví některé málo diskutované otázky spojené s pitím alkoholu. Teoretická část shrnula poznatky o alkoholové problematice a její prezentaci v médiích. Zároveň sloužila jako rešeršní základ pro část praktickou. Snad největší limit této práce spočíval v mé odborné neznalosti, a proto jsem při psaní vycházela zejména ze samostudia tématu a rozhovorů s několika experty. Zároveň jsem se soustředila výhradně na alkohol. V rámci závislostního chování se ovšem nabízí i další návykové látky nebo nelátkové závislosti, jež se v kombinaci s alkoholem nejčastěji vyskytují.

Zejména v České republice, kde rizika plynoucí z užívání alkoholu ohrožují necelou pětinu dospělé populace, se jedná o důležité téma. Média jej ovšem nezvládají uchopit v celé šíři. České i zahraniční výzkumy odhalují velkou skupinu témat, jimž se média ve vztahu k alkoholu dostatečně nevěnují. Patří mezi ně dopady konzumace alkoholu na zdraví, rodinu a společnost jako takovou, vzdělávání nebo léčba závislosti na návykových látkách. Protože v mainstreamu převažují zprávy o dopravních nehodách a trestných činech, co se týče alkoholu, hlavními novinářskými zdroji bývají policie a soudy. Odborníci, lékaři nebo samotní konzumenti alkoholu zůstávají v pozadí. V tomto ohledu je tedy určitě co zlepšovat.

V českém prostředí zatím neexistuje návod ke zpracovávání sociálních témat a novináři musí spoléhat na obecná etická pravidla, případně vlastní intuici. Dobrý výchozí materiál nabízí například WHO (publikace *Reporting about alcohol: a guide for journalists*). Navzdory tomu je podle mě namístě sestavit příručku, jež by zahrnula vícero obdobných sociálních problémů a dala se využít napříč různými redakcemi a typy médií.

Jedním z možných nástrojů, jež tato práce představila, je tzv. sociální žurnalistika. Dává hlas „obyčejným“ lidem a zasazuje vybranou problematiku do širšího a odborného kontextu, což nyní v českých médiích chybí. Sociální žurnalistika se nachází spíš na okraji odborného zájmu. Její charakteristiku jsem zpracovala převážně podle jedné bakalářské práce, a je tedy třeba brát ji s rezervou.

V metodologické části jsem specifikovala použité publicistické žánry – rozhovor, feature a komentář. Kapitola 2.2 přibližuje, proč jsem se rozhodla nahradit reportáž za feature. Zároveň jsem sloučila kapitoly o vybraných žánrech a o přípravě praktické části, čímž jsem chtěla text zpřehlednit a zamezit opakování určitých informací.

Praktickou část práce tvoří pět publicistických textů. První rozhovor s respondentkou Helenou ukázal, co lze během závislosti zažít: první ochutnání alkoholu, rozvoj závislosti, dosažení osobního dna a následné rozhodnutí se léčit. Chybí pouze relaps, jenž naštěstí v případě Heleny nenastal. Druhý příspěvek v žánru feature se zabýval užíváním alkoholu mezi dětmi a mladistvými. Přestože se v ČR jedná o dlouhodobý problém, funguje na našem území pouze 11 adiktologických programů pro děti a dospívající (z toho čtyři v Praze). Následující komentář se věnoval české pivní kultuře, a to kvůli jejímu plánovanému přidání na seznam nehmotného kulturního dědictví UNESCO. Čtvrtý text v podobě rozhovoru se socioložkou Emou Hrešanovou se týkal genderových rozdílů v konzumaci alkoholu a jejich postupného narovnávání. Pátý a poslední text v žánru feature vznikl na začátku kampaně Suchej únor a popsal benefity a překážky abstinence. Měla jsem možnost pro něj hovořit s organizátorem kampaně Petrem Freimannem, ale také s adiktologem Martinem Šimečkem z organizace Magdalena a abstinenty Evou, Michalem a Petrem.

Část mých respondentů tvořili lidé, kteří prošli léčbou a závislost je pro ně dodnes zásadní téma. Snažila jsem se během našich setkání vytvářet bezpečné prostředí. Na jednu stranu jsem chtěla být empatická, ale zároveň jsem cítila nutkání zůstat jako novinářka nezainteresovaná. V tomto ohledu pro mě byly náročné rozhovory s Helenou a Evou. Obě následně požádaly o anonymizaci, a proto je uvádím pod falešnými jmény a vynechávám osobní údaje, jež by mohly vést k jejich identifikaci.

Při psaní pro mě bylo velmi důležité vnést do tématu kontext, jenž osobní příběhy nedokážou zcela obsáhnout. Často jsem se opírala o statistiky a výzkumy, aby si čtenář mohl představit rozsah vybraného problému. Odkazovala jsem na různá místa pomoci (např. v textu o dětech) a v postranních boxech jsem poskytovala dodatečné informace, čímž jsem se pokusila přiblížit podobě online žurnalistiky.

Praktická část však postrádá obrazovou stránku typickou pro online žurnalistiku. Do budoucna se nabízí zpracování dané problematiky pomocí jiných žurnalistických žánrů a forem (např. audio nebo fotografický projekt). Zároveň zbývá mnoho námětů, jež jsem kvůli nedostatku času či možností nezařadila – česká protialkoholní politika, prevence, téma spoluzávislosti nebo alkohol v rámci umělecké tvorby.

Summary

This practical bachelor's thesis aimed to create a series of articles that would address and possibly answer some less-discussed questions related to alcohol consumption. The theoretical part summarized the findings about alcohol-related issues and their presentation in the media. It also served as my research for the practical part. Perhaps the biggest limitation of this thesis was my lack of expertise, which is why I relied mainly on self-study of the topic and interviews with several experts while writing. Moreover, I focused solely on alcohol. However, within addictive behaviour, there are also other addictive substances or non-substance addictions that often occur in combination with alcohol.

It is an important topic particularly in the Czech Republic, where the risks associated with alcohol use affect nearly one-fifth of the adult population. However, the media fail to get a good grasp of it. Both Czech and international research reveal a significant number of topics concerning alcohol that the media cover insufficiently. These include the impact of alcohol consumption on health, family, and society, education, or addiction treatment. Mainstream media tend to focus on reports of traffic accidents and criminal offenses, with police and courts being the primary source of information. Experts, doctors, or alcohol consumers themselves are often being left out. There is certainly a room for improvement in this regard.

There is currently no guide for handling social issues, and Czech journalists must rely on general ethical principles or their own intuition. For example, good source material is provided by the WHO (publication *Reporting about alcohol: a guide for journalists*). Nevertheless, I believe it would be useful to put together a handbook which would include various social issues and could be utilized across different newsrooms and types of media.

One of the tools introduced in this thesis is so-called social journalism. It gives voice to ordinary people and puts selected issues into a broader context, which is currently lacking in Czech media. Social journalism remains on the periphery of scientific research. Its definition here is mainly based on one bachelor's thesis and should be approached with caution.

In the methodological part, I specified the journalistic genres used in the practical part – interview, feature, and commentary. Chapter 2.2 explains why I decided to replace reportage with feature. I also merged the chapters on the genres and the preparation of the practical part. This aimed to streamline the text and avoid repeating certain information.

The practical part consists of five articles. The first, an interview with respondent Helena showed what one can experience during a period of addiction: the first taste of alcohol, development of addiction, hitting rock bottom, and the subsequent decision to seek treatment. Only relapse was missing, which fortunately did not occur in Helena's case. The second text, a feature, addressed alcohol use among children and adolescents. Although it is a long-term problem in the Czech Republic, there are only 11 addiction programs for children and adolescents in the country (four of them are in Prague). The following commentary focused on Czech beer culture, due to the aim to add it to UNESCO's intangible cultural heritage list. The fourth text, an interview with sociologist Ema Hrešanová, addressed gender differences in alcohol consumption and their gradual erasing. The fifth and final text, a feature, was written at the beginning of Dry February and described the benefits and obstacles of abstinence. I had the opportunity to discuss it with the campaign's organizer Petr Freimann, as well as addictologist Martin Šimeček from the Magdalena organization and abstainers Eva, Michal, and Petr.

Some of the respondents were people who had undergone treatment, and addiction is still an important topic for them. I tried to create a safe environment during our meetings. On one hand, I wanted to be empathetic, but at the same time, I felt the need to remain uninvolved as a journalist. In this regard, interviews with Helena and Eva were hard for me. Both subsequently asked for anonymization, so I present them under false names and omit other personal information which could lead to their identification.

It was very important for me to provide context to the topic, which personal stories alone cannot fully cover. I often relied on statistics and research to allow the reader to imagine the extent of the selected problem. I referred to various sources of help (e.g. in the text about children), and I provided additional information in sidebars that tried to mimic the style of online journalism.

However, the practical part does not have the visual aspect typical of online journalism. In the future, alcohol related issues could be covered by using other journalistic genres and forms (e.g. audio or photographic projects). There are still many topics I did not include due to lack of time or opportunities, such as Czech anti-alcohol policy, prevention, co-dependency issues, or alcohol in art.

Seznam bibliografických citací

Literatura

ČUŘÍK, Jaroslav a kolektiv, 2012. *Nové trendy v médiích I: Online a tištěná média*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-5825-5.

EDWARDS, Griffith, 2004. *Záhadná molekula: mýty a skutečnosti o alkoholu*. Edice 21. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. ISBN 80-710-6696-6.

HALADA, Jan a OSVALDOVÁ, Barbora (ed.), 2017. *Slovník žurnalistiky: Výklad pojmů a teorie oboru*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-3752-5.

HELLER, Jiří a PECINOVSKÁ, Olga (ed.), 2011. *Pavučina závislosti: Alkoholismus jako nemoc a možnosti efektivní léčby*. Praha: Togga. ISBN 978-80-87258-62-0.

MCQUAIL, Denis, 2016. *Žurnalistika a společnost*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-3093-9.

OCISKOVÁ, Marie a PRAŠKO, Ján, 2015. *Stigmatizace a sebestigmatizace u psychických poruch*. Psyché (Grada). Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-5199-3.

OSVALDOVÁ, Barbora (ed.), 2013. *O komentáři, o komentátorech: kolektivní monografie k žánru*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2237-8.

OSVALDOVÁ, Barbora a KOPÁČ, Radim (ed.), 2009. *Rozhovory o interview*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1618-6.

OSVALDOVÁ, Barbora; KOPÁČ, Radim a TEJKALOVÁ, Alice (ed.), 2010. *O reportáži, o reportérech*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1781-7.

PLAISANCE, Patrick Lee, 2014. *Media Ethics: Key Principles for Responsible Practice*. Second Edition. Thousand Oaks, California: SAGE Publications. ISBN 978-1-4522-5808-

9.

REMIŠOVÁ, Anna, 2010. *Etika médií*. Bratislava: Kalligram. ISBN 978-80-8101-376-8.

RUSS-MOHL, Stephan a BAKIČOVÁ, Hana, 2005. *Žurnalistika: komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Praha: Grada. ISBN 80-247-0158-8.

VERNER, Pavel, 2010. *Zpravodajství a publicistika*. Vyd. 2., upr. a dopl. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. ISBN 978-80-86723-88-4.

Internetové zdroje

BĚLÍČEK, Jan, 2023. *Koho by to zajímalo? Začíná podcastová série Brit Jensen a kolektivu Životní příběhy o přeživších ústavní péče*. Online. In: Alarm. Dostupné z: <https://a2larm.cz/2023/12/koho-by-to-zajimalo-zacina-podcastova-serie-brit-jensen-o-prezivsich-ustavni-pece/>. [cit. 2024-04-15].

CSÉMY, Ladislav; DVOŘÁKOVÁ, Zuzana; FIALOVÁ, Alena; KODL, Miloslav; MALÝ, Marek et al., 2022. *Národní výzkum užívání tabáku a alkoholu v České republice 2021 (NAUTA)*. Online. Praha: Státní zdravotní ústav. ISBN 978-80-7071-419-5. Dostupné z: <https://archiv.szu.cz/narodni-vyzkum-uzivani-tabaku-a-alkoholu-v-ceske-republice>. [cit. 2023-11-15].

CSÉMY, Ladislav; DVOŘÁKOVÁ, Zuzana; FIALOVÁ, Alena; KODL, Miloslav; MALÝ, Marek et al., 2023. *Národní výzkum užívání tabáku a alkoholu v České republice 2022 (NAUTA)*. Online. Praha: Státní zdravotní ústav. ISBN 978-80-7071-433-1. Dostupné z: https://mzd.gov.cz/wp-content/uploads/2023/05/NAUTA_2022.pdf. [cit. 2024-03-28].

Češi a alkohol. Průzkum ukazuje, jak se stavíme k alkoholu v každodenním životě, 2022. Online. In: 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy. 24. 3. 2022. Dostupné z: <https://www.lf1.cuni.cz/cesi-a-alkohol-pruzkum-ukazuje-jak-sestavime-k-alkoholu-v-kazdodennim-zivote>. [cit. 2023-11-15].

FENCLOVÁ, Anežka, 2017. *Sociální žurnalistika jako specifický typ žurnalistiky*. Online, Bakalářská práce, vedoucí Mgr. Roman Hájek. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/85903>. [cit. 2023-11-19].

GABERLE, David; FENDRYCHOVÁ, Simona; KROPÁČEK, Jiří; POLJAKOV, Nikita a SCHEINOST, Vojtěch, 2019. *Nejsi sám: Projekt Aktuálně.cz o sebevraždách mužů v Česku*. Online. In: Aktuálně.cz. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/nejsi-sam/r~8a29017a2e3511e9b73eac1f6b220ee8/>. [cit. 2024-03-06].

KAY-LAMBKIN, Frances; HUNT, Sally; GEDDES, Jenny a GILBERT, Jayden, 2018. *Evidence Check: Media Reporting of Alcohol and Other Drug Use*. Online. In: EVERYMIND. Mindframe. Dostupné z: <https://mindframe.org.au/alcohol-other-drugs/evidence-research>. [cit. 2023-11-15].

KUNELIUS, Risto a RENVALL, Mika, 2010. Stories of a public: Journalism and the validity of citizens' testimonies. Online. *Journalism*. **11**(5), s. 515–529. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/1464884910373533>. [cit. 2023-11-15].

Léčba, © 2023. Online. In: Alkohol pod kontrolou. Dostupné z: https://alkoholpodkontrolou.cz/lecba/#dearflip-df_109880/1/. [cit. 2023-11-15].

MRAVČÍK, Viktor; CHOMYNOVÁ, Pavla; GROHMANNOVÁ, Kateřina; JANÍKOVÁ, Barbara; ČERNÍKOVÁ, Tereza et al., 2021. *Zpráva o alkoholu v České republice 2021*. Online. Praha: Úřad vlády České republiky. ISBN 978-80-7440-275-3. Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/publikace/vyrocnizpravy/zprava-o-alkoholu-v-ceske-republice-2021/>. [cit. 2023-11-15].

Reporting about alcohol: a guide for journalists, 2023. Online. Geneva: World Health Organization. ISBN 978-92-4-007149-0. Dostupné z: <https://www.who.int/publications/i/item/9789240071490>. [cit. 2023-11-19].

UHLOVÁ, Saša, 2017. *Hrdinové kapitalistické práce*. Online. In: Alarm. Dostupné z: <https://a2larm.cz/2017/09/hrdinove-kapitalisticke-prace/>. [cit. 2024-04-15].

ZACHOVÁ, Kateřina; PETRUŽELKA, Benjamin; BARTÁK, Miroslav a ROGALEWICZ, Vladimír, 2019. Media portrayal of alcohol does not match its real harm effects in the Czech Republic. Online. *Central European Journal of Public Health*. 27(Supplement), s. 66–73. Dostupné z: <https://doi.org/10.21101/cejph.a5826>. [cit. 2023-11-15].

Zdroje užité v praktické části (označeny hypertextovými odkazy)

CSÉMY, Ladislav; DVOŘÁKOVÁ, Zuzana; FIALOVÁ, Alena; KODL, Miloslav; MALÝ, Marek et al., 2023. *Národní výzkum užívání tabáku a alkoholu v České republice 2022 (NAUTA)*. Online. Praha: Státní zdravotní ústav. ISBN 978-80-7071-433-1. Dostupné z: https://mzd.gov.cz/wp-content/uploads/2023/05/NAUTA_2022.pdf. [cit. 2024-03-28].

Českou pivní kulturu chce svaz dostat na seznam UNESCO, 2023. Online. In: ČT24. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/ceskou-pivni-kulturu-chce-svaz-dostat-na-seznam-unesco-6116>. [cit. 2024-04-19].

CHOMYNOVÁ, Pavla; GROHMANNOVÁ, Kateřina; DVOŘÁKOVÁ, Zuzana; ORLÍKOVÁ, Barbora; ROUS, Zdeněk et al., 2023. *Souhrnná zpráva o závislostech v České republice 2022*. Online. Praha: Úřad vlády České republiky. ISBN 978-80-7440-311-8. Dostupné z: https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/33854/1198/Souhrnna_zprava_o_zavislostech_v_CR_2022_fin.pdf. [cit. 2024-04-19].

Mapa pomoci, © 2015. Online. In: Drogy-info.cz. Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/mapa-pomoci/>. [cit. 2024-04-19].

Méně pijí a kouří. Děti ale objevily vaping a holdují energetickým nápojům, 2024. Online. In: Zdravá generace. Dostupné z: <https://zdravagenerace.cz/reporty/rizikove-chovani/>. [cit. 2024-04-19].

Mladí lidé a alkohol, 2016. Online. In: Alkohol zodpovědně. Dostupné z: http://www.alkoholzodpovedne.cz/blob/pdf/Mladi_lide_a_alkohol_final_report.pdf. [cit. 2024-04-19].

Nechmel děti, 2022. Online. Dostupné z: <https://www.nechmeldeti.cz/>. [cit. 2024-04-19].

Ohrožené dítě, © 2024. Online. Dostupné z: <https://www.ohrozenedite.cz/>. [cit. 2024-04-19].

SEDLÁČKOVÁ, Veronika a TRPIŠOVSKÁ, Jana, 2017. *Nejsme rasisti ani sexisti. Reklamu s pin-up girls bych stáhl, kdybych viděl důvod, říká Bernard*. Online. In: iRozhlas. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/nejsme-rasisti-ani-sexisti-reklamu-s-pin-girls-bych-stahl-kdybych-videl-duvod_1706292005_ako. [cit. 2024-04-19].

Spotřeba čepovaného piva je na historickém minimu, nejen vesnické hospody jsou v ohrožení, 2023. Online. In: Český svaz pivovarů a sladoven. Dostupné z: <https://ceske-pivo.cz/n2023/spotreba-cepovaneho-piva-je-na-historickem-minimu-nejen-vesnicke-hospody-jsou-v-ohrozeni>. [cit. 2024-04-19].

UNESCO památky nehmotné. Online. In: České dědictví UNESCO. Dostupné z: <https://www.unesco-czech.cz/unesco-pamatky-nehmotne/>. [cit. 2024-04-19].

Výsledky anticeny Sexistické prasátečko 2017, 2017. Online. In: Anticena Sexistické prasátečko. Dostupné z: <https://www.prasatecko.cz/2017/>. [cit. 2024-04-19].

Teze bakalářské práce

SCHVÁLENO

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze PRAKTICKÉ BAKALÁŘSKÉ diplomové práce									
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:									
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Černá Anna	<table border="1" style="margin: auto;"> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;">Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd</td> </tr> <tr> <td>Došlo dne:</td> <td style="text-align: center;">13 -09- 2022 -1-</td> </tr> <tr> <td>Číslo:</td> <td style="text-align: center;">201 Příloh:</td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;"><small>Místo:</small></td> </tr> </table>	Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd		Došlo dne:	13 -09- 2022 -1-	Číslo:	201 Příloh:	<small>Místo:</small>	
Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd									
Došlo dne:		13 -09- 2022 -1-							
Číslo:		201 Příloh:							
<small>Místo:</small>									
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2020/2021									
Fakultní e-mail diplomantky/diplomanta: 13052267@fsv.cuni.cz									
Studijní program/specializace: BP_KSZN (Komunikační studia – specializace Žurnalistika)									
Název praktické a teoretické části bakalářské práce v češtině: Poslední kapka – soubor publicistických textů o alkoholu									
Název praktické a teoretické části bakalářské práce v angličtině: The last drop – a series of articles about alcohol									
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2022/2023) (diplomovou práci je možné obhajovat nejdříve šest měsíců od schválení tezí) LS 2022/2023									
Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků): Alkoholismus ohrožuje zdraví i osobní vztahy člověka a jeho léčba je nekončícím procesem. Přestože byl zjištěn u tří procent Čechů (dalších 40 % pije rizikově), užívání alkoholu je ve společnosti normalizováno. Cílem práce proto bude vznik publicistických textů, které téma přiblíží z osobního i odborného hlediska. Teoretická část představí alkoholismus a způsoby jeho léčby. Dál se bude věnovat přístupu médií k alkoholu – zásadní bude rozdíl mezi etickými principy novinářské práce a jejich uplatňováním v praxi. Nastíní i sociální žurnalistiku a její způsob zpracovávání sociálních témat. Tato část nakonec uvede žurnalistické žánry použité v praktické práci (mezi nimi reportáž, rozhovor a komentář) a reflektuje její přípravu. Ústředním tématem souboru publicistických výstupů bude alkohol, mezi dílčí náměty bude patřit život s alkoholismem a proces léčby; vztah Čechů k alkoholu; místní protialkoholní politika; nebo prevence a osvěta.									
Předpokládaná struktura teoretické práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu): <ol style="list-style-type: none"> 1. Úvod (téma práce a jeho odůvodnění, cíle a struktura práce) 2. Závislost na alkoholu (charakteristika a typy závislosti, dopady, způsoby léčby) 3. Média, alkohol a alkoholismus (společenská odpovědnost žurnalistiky, vliv na veřejné mínění) <ol style="list-style-type: none"> 3.1 Zobrazování alkoholu a alkoholismu v médiích 3.2 Koncept sociální žurnalistiky (definice a základní rysy) 4. Vybrané žurnalistické žánry (specifikace žánrů použitých v praktické práci) <ol style="list-style-type: none"> 4.1 Reportáž 4.2 Rozhovor 4.3 Komentář 5. Popis přípravy praktické části 6. Závěr (shrnutí poznatků práce) 7. Literatura 									
Druh praktické práce/předpokládaná podoba: Soubor publicistických textů									
Vymezení zpracovávaného materiálu: Teoretická část bude vypracována na základě odborné literatury, článků a internetových zdrojů.									

Praktická část bude vycházet především z rozhovorů s oslovenými respondenty, ale i z literatury pojednávající o alkoholu a alkoholismu nebo novinářské etice.

Postup (metodologie v teoretické části a technika v praktické části práce) **při zpracování materiálu:** Zpracuji odbornou literaturu, články a studie k tématu a na jejich základě vypracuji teoretickou část práce. Rešerše použiji také pro přípravu asi deseti rozhovorů, jež se stanou podkladem pro praktickou práci. Poté napíši texty v několika žurnalistických žánrech, které budou tematizovat alkohol a alkoholismus. Seřadím je do celistvého souboru, který bude fungovat např. jako vydání časopisu nebo série příspěvků vybraného online média. Celkový rozsah praktické práce by měl být asi 20 normostran.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2–5 řádků):

ČUŘÍK, Jaroslav. *Nové trendy v médiích*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-5825-5.

Publikace popisuje základní žurnalistické postupy v online a tištěných médiích, důraz přitom klade na nové trendy v žurnalistice. Vymezuje základní žánry publicistiky a zpravodajství a věnuje se také etickým aspektům novinářské práce.

HELLER, Jiří a Olga PECINOVSKÁ. *Pavučina závislosti: alkoholismus jako nemoc a možnosti efektivní léčby*. Praha: Togga, 2011. ISBN 978-80-87258-62-0.

Hlavním tématem knihy je alkoholismus a problémy, které ho provází. Autoři zdůrazňují nedostatečné znalosti v oblasti alkoholismu nebo nebezpečí při ztrátě kontroly nad užíváním alkoholu.

KAY-LAMBKIN, Frances, Sally HUNT, Jenny GEDDES a Jayden GILBERT. Evidence Check: Media Reporting of Alcohol and Other Drug Use. In: *Mindframe* [online]. Newcastle: Everymind, 2018 [cit. 2022-09-09]. Dostupné z: <https://mindframe.org.au/alc-hol-other-drugs/evidence-research>

Studie se zaměřuje na způsob, kterým média referují o užívání alkoholu a dalších návykových látek. Autorzy zajímá vliv médií na veřejné mínění o daném tématu, a proto také navrhuji konkrétní změny v tom, jak novináři o alkoholu a drogách komunikují.

MCQUAIL, Denis. *Žurnalistika a společnost*. Praha: Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3093-9.

Autor se zabývá posláním žurnalistiky a jejím významem pro fungování demokracie. Opírá se přitom o společenský a politický kontext, v němž se vyvíjela, a vysvětluje teoretické základy pro zkoumání a reflexi žurnalistiky.

OSVALDOVÁ, Barbora, Radim KOPÁČ a Alice TEJKALOVÁ. *O reportáži, o reportérech*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1781-7.

Monografie nabízí rady na přípravu reportáže a také popisuje, čeho se při jejím psaní vyvarovat. Pokrývá reportáž psanou, rozhlasovou, televizní i fotografickou. Autorzy příspěvků jsou například Aleš Haman, Robert Záruba nebo Alena Lábová.

OSVALDOVÁ, Barbora a Radim KOPÁČ. *Rozhovory o interview*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1618-6.

Příspěvky od předních českých novinářů a spisovatelů spojuje téma rozhovoru – věnují se jeho charakteristice a historii, ale i osobním poznatkům z praxe. Spoluautoři jsou Marek Eben, Karel Hvizďala, Václav Moravec nebo Jindřich Šidlo.

PLAISANCE, Patrick Lee. *Media Ethics: Key Principles for Responsible Practice* [online]. Second Edition. Thousand Oaks: SAGE Publications, 2014 [cit. 2022-09-10]. ISBN 9781544308517. Dostupné z: <https://dx.doi.org/10.4135/9781544308517>

Autor se zabývá nejdůležitějšími etickými principy vztahujícími se k žurnalistice a jejich využíváním v praxi. V knize zdůrazňuje hodnoty jako transparentnost, spravedlnost nebo ochrana soukromí.

ZACHOVÁ, Kateřina, Benjamin PETRUŽELKA, Miroslav BARTÁK a Vladimír ROGALEWICZ. Media portrayal of alcohol does not match its real harm effects in the Czech Republic. *Central European Journal of Public Health* [online]. 2019, 27(Supplement), 66-73 [cit. 2022-09-09]. Dostupné z: doi:10.21101/cejph.a5826

Článek se věnuje zobrazování škodlivých účinků alkoholu v českých médiích. Autoři popsali na základě analýzy článků způsob, jakým je alkohol v českém mediálním prostředí prezentován. Dochází k závěru, že se o negativních dopadech jeho užívání neinformuje dostatečně.

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let):

FENCLOVÁ, Anežka. *Sociální žurnalistika jako specifický typ žurnalistiky*. Praha, 2017. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra mediálních studií. Vedoucí práce Hájek, Roman.

KOPŘIVOVÁ, Martina. *Motivace mužů bez přístřeší k ústavní léčbě závislosti na alkoholu v Psychiatrické nemocnici Bohnice*. Praha, 2022. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Husitská teologická fakulta, HTF – Katedra učitelství. Vedoucí práce Poláčková, Jana.

KUBICOVÁ, Kateřina. *Rozhovory o obnově českého skautingu po roce 1989*. Praha, 2021. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra žurnalistiky. Vedoucí práce Novotný, David Jan.

NEDBALOVÁ, Barbora. *Vliv alkoholismu na rodinné prostředí a pomoc z pohledu sociálních a zdravotních služeb pro rodiny s alkoholikem*. Praha, 2020. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra veřejné a sociální politiky. Vedoucí práce Dobiášová, Karolína.

NĚMCOVÁ, Karolína. *Dopady nadměrného užívání alkoholu rodiči na jejich dnes mladší dospělé děti*. Praha, 2020. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra veřejné a sociální politiky. Vedoucí práce Nekola, Martin.

PATOČKOVÁ, Tereza. *Město a taneční kultura: pražská rave scéna – série publicistických rozhovorů*. Praha, 2022. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra žurnalistiky. Vedoucí práce Hroch, Miloš.

REISIGOVÁ, Anna. *Nezávislá divadla pražská – soubor publicistických rozhovorů*. Praha, 2021. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra žurnalistiky. Vedoucí práce Novotný, David Jan.

TÚMOVÁ, Kateřina. *Znovu začleňování osob, které prošly léčbou závislosti na alkoholu zpět do běžného života*. Praha, 2019. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra veřejné a sociální politiky. Vedoucí práce Kotrusová, Miriam.

Datum / Podpis studenta/ky

13. 9. 2022

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

.....
Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO VE VYHLÁŠCE ŘEDITELE INSTITUTU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO VÝTISKU DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE NA IKSŽ SCHVALUJE GARANT PŘÍSLUŠNÉHO STUDIJNÍHO PROGRAMU.